

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА «ЇЖА ТА НАПОЇ» У
АНГЛІЙСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-а-з-дн
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Стреленко Світлана Ігорівна

Керівник: к. ф. н., доц. Лужаниця О. І.

Рецензент: к. ф. н., доц. Шевчук О. В.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології та лінгводидактики

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувач кафедри

Надточій Н. О.

«11» квітня 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
СТРЕЛЕНКО СВІТЛАНІ ІГОРІВНІ**

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра «Лексико-семантична група «Їжа та напої» у англійських діалектах»

Керівник кваліфікаційної роботи Лужаниця Олена Іванівна, к.філ.н, доцент

Затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 516-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: «01» березня 2024 року.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: діалектні словники графств Йоркшир, Камберленд, Сассекс, Нортумбрія, діалекту Джорді, наукові праці з діалектології та культурології.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) проаналізувати та систематизувати теоретичні позиції, пов'язані з трактуванням базових понять даної проблематики; 2) висвітлити поняття «ідентичність», «регіональна ідентичність»; 3) розглянути специфіку діалектної лексики у порівнянні із літературною; 4) виявити лексико-семантичні особливості гастрономічної лексики як складової регіональної ідентичності.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Лужаниця О. І., к.філол.н., доц.	24.05.2023	24.05.2023
Розділ 1	Лужаниця О. І., к.філол.н., доц.	14.05.2023	14.05.2023
Розділ 2	Лужаниця О. І., к.філол.н., доц.	12.06.2023	12.06.2023
Розділ 3	Лужаниця О. І., к.філол.н., доц.	28.08.2023	28.08.2023
Висновки	Лужаниця О. І., к.філол.н., доц.	14.12.2023	14.12.2023

6. Дата видачі завдання «11» квітня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	квітень 2023	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	квітень 2023	виконано
3	Написання вступу	травень 2023	виконано
4	Написання теоретичного розділу	червень 2023	виконано
5	Написання практичного розділу	серпень 2023	виконано
6	Формулювання висновків	грудень 2023	виконано
7	Проходження нормоконтролю	лютий 2024	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	лютий 2024	виконано
9	Захист	березень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____

С. І. Стреленко

Керівник роботи _____

О. І. Лужаниця

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

Е. О. Веремчук

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 50 стор., 70 джерел

Об'єктом дослідження виступають лексичні одиниці на позначення страв та продуктів харчування у діалектах Англії.

Мета дослідження – виявлення лінгвістичної та регіональної своєрідності лексики, яка належить до лексико-семантичної групи «Їжа та напої» у англійських діалектах.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення лексикології, діалектології та лінгвокультурології (П. Традгіл, О.І Лужаниця, А. Гьюз, М. Вейклін, А. Вежбицька, В. Теля, Н. Толстой, Н. Уфімцева та ін.).

Отримані результати: Ідентичність – система світосприймання яка конструюється на основі спільної релігії, мови, історичної спадщини, традицій, символів. Регіональна ідентичність – відчуття належності до ареалу та особистісна самоідентифікація всередині неї. Об'єктивізація регіональної своєрідності відбувається в різних варіантах мови. Діалектна лексика відображає специфіка народу, або окремої соціо-територіальної громади, спільноти. Її аналіз дає можливість робити певні висновки про витoki матеріальної і духовної культури, про особливості його світосприйняття.

Лексика на позначення страв та продуктів харчування вербалізує реалії, які належать до первинних, загально необхідних для людини явищ, які в повній мірі віддзеркалюють її побут, культуру, вірування, образ життя, істотні для людини цінності.

***Ключові слова:** діалект, діалекти Англії, ідентичність, кулінороніми, лексико-семантична група «Їжі та напої»*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1 Діалекти Великобританії як об'єкт наукових досліджень	8
1.1.1 Визначення та класифікація англійських діалектів.....	14
1.1.2 Діалектна лексика у етно-культурологічному аспекті.....	18
1.2 Назви їжі та напоїв як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	22
1.2.1 Структурні особливості та шляхи утворення назв їжі і напоїв в англійській мові.....	24
1.2.2 Семантична типологія лексики харчування.....	27
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ДІАЛЕКТНИХ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ТА СТРАВ	29
2.1 Семантичні особливості та тематичні групи	30
2.2 Структурні особливості лексичних одиниць, частиномовний аналіз та системні зв'язки в лексико-семантичній групі назв «їжа та напої» в англійських діалектах.....	37
2.3 Англійські діалектні слова на позначення слів продуктів харчування та мовна картина світу діалектоносіїв	43
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛО – лексична одиниця

Adj – adjective

N – noun

V – verb

ВСТУП

Останнім часом питання номінації їжі та напоїв набуває конкретики так як воно має тісний зв'язок з історією народу. Їжа виступає не лише елементом життєдіяльності людини, але й відображенням національної мовної картини світу народу, де кожна лексема репрезентує специфічний культурний код та має свою історію. Кулінарна лексика є однією з найрухоміших та наймобільніших у сучасному мовному просторі, репрезентує матеріальне та духовне багатство народу. Дослідження кулінарної номенклатури сьогодні є зацікавленням істориків, етнографів та мовознавців.

Дослідження цього питання представлено у працях П. Буркової, Н. Головницької, Н. Данілової, І. Державецької, А. Земської, О. Ковальчук, А. Олянич, С. Руденко, де науковці вводять нове поняття: «гастрономічний» або «глютонічний» дискурс, що має екстралінгвальні характеристики (культурні, мовні, релігійні, етнічні, етикетні вподобання спільноти). Єдиної сталої лексеми на позначення усієї системи та технології харчування немає. Науковці у різних працях вживають терміни: «кулінаронім» [Бісовецька 2014, с. 321–323], «гастрономічна лексема» [Олянич 2003, с. 157–159], «глютонім» [Руденко 2011, с. 122]. Подекуди стає популярним поняття «менюоніми» – одиниця кулінарної лексики, що складає цілу систему: десертонімів, спиртонімів, гарніронімів тощо [Артюх 1977, с. 12–15].

Кулінарна лексика вивчається на матеріалі різних національних мов у зв'язку з зацікавленістю до вивчення етнокультур, а також зростаючим в останній час дослідницьким інтересом до вивчення етно та регіонально обумовлених лексичних одиниць, які створюють своєрідність, етносів, націй та малих соціо-регіональних співтовариств. Останні найчастіше всього вербалізуються у діалектах.

Протягом останніх десятиліть діалекти англійської мови є в центрі уваги багатьох науковців, які досліджували мову як з точки зору діахронії, так і на сучасному етапі. Це зумовлено тим, що діалекти є важливим джерелом вивчення історії та культури вузько-регіональних ідентичностей у межах нації. Аналітичний огляд літератури з діалектології показує, що центральне місце в даній проблематиці займають такі теоретичні питання:

- генезис діалектів як об'єктів контактних ситуацій;
- особливості фонетичного та граматичного рівнів діалектних систем; своєрідність лексичного складу, складання лінгвогеографічних атласів і словників;
- формування нових діалектних форм: койне, діалектів і напівдіалектів, інтердіалектів;
- процес становлення літературної мови і зміцнення літературної норми як фактора, що формує принципово нове співвідношення діалектів в рамках загальнонаціональної мови;
- особливості функціонування підсистем єдиної національної мови, включаючи діалекти, їх взаємодія та взаємовплив;
- аспекти кореляції діалектних і соціальних показників, і особливості їх функціонування в цілому;
- способи (механізми) підтримки діалектів у стані комунікативної придатності.

У прикладному аспекті актуальним у XXI столітті стають спостереження над сучасним станом діалектних форм, в першу чергу, над тими мовними одиницями, які залишаються в ужитку.

Незважаючи на великий обсяг робіт у цій галузі, деякі аспекти діалектології до сих пір залишаються відкритими. Зокрема, відсутні комплексні культурологічні дослідження, які присвячені вивченню зв'язку мови, культури, ідентичності.

Лексика на позначення продуктів харчування в цьому аспекті не є винятком. Як показує аналіз теоретичних джерел, ґрунтовних досліджень

лексико-семантичної групи «Їжа та напої» у діалектах Англії досить не існує. Культурологічна вагомість та зв'язок з мовною / діалектною картиною світу, яка відображає локальну ідентичність діалектоносіїв зумовлює **актуальність** обраної теми.

Об'єктом дослідження виступають лексичні одиниці на позначення страв та продуктів харчування у діалектах Англії.

Предмет дослідження – лексико-семантичні особливості гастрономічної лексики як складової регіональної ідентичності.

Матеріалом дослідження слугували 588 слів на позначення «їжі та напоїв» з йоркширського, сассекского, нортумбрійського, камберлендського діалектів англійської мови та діалекту Джорді, які, методом суцільної вибірки, було виокремлено з 4 словників XIX ст. та одного XX ст. [Graham 1987; Heslop 1893–1894; Nodal 1875; Parish 1875; Smith 1885].

Мета дослідження – виявлення лінгвістичної та регіональної своєрідності лексики, яка належить до лексико-семантичної групи «Їжа та напої» у англійських діалектах.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати базові поняття парадигми – кулінаронім, діалект, ідентичність;
- висвітлити поняття «ідентичність», «регіональна ідентичність»;
- розглянути специфіку діалектної лексики у порівнянні із літературною;
- виявити лексико-семантичні особливості гастрономічної лексики як складової регіональної ідентичності.

Теоретико-методологічні засади дослідження ґрунтуються на ключових положеннях лексикології, діалектології та лінгвокультурології, а саме: П. Традгіла, О.І Лужаниці, А. Гьюза, М. Вейклін, та ін.

Методика дослідження визначалася метою і завданнями наукового дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні **методи**: типологічний, описовий, метод аналізу словарних

дефініцій, метод безпосередніх складових і компонентний аналіз, метод суцільної вибірки, елементи структурного, етимологічного, семантичного аналізу, пошуково-дослідницький.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі з'ясування специфіки регіональної ідентичності у порівнянні з етнічною та національною; виявленні специфіці діалектних кулінаронімів. Крім того, дослідження являє собою перший досвід комплексного опису кулінаронімів діалектів Англії.

Практичне значення дослідження обумовлене можливостями використання результатів у викладанні таких нормативних курсів, як загальне мовознавство, стилістики англійської мови, історії англійської мови, лексикології, та спецкурсів із англійської діалектології.

Зазначені вище мета та завдання роботи обумовлюють її **структуру**. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи становить 50 сторінок, кількість використаних джерел 70.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей розділ присвячений вивченню теоретичних аспектів діалектології, загальних принципів систематизації та класифікації англійських діалектів; в ньому також розглядається історія питання, зокрема, ступінь вивченості англійських діалектних назв лексико-семантичної групи «їжа та напої», а також елементи діалектної картини світу, крізь призму якої визначаються особливості світосприйняття діалектоносіїв.

1.1 Діалекти Великобританії як об'єкт наукових досліджень

Сучасна етно-національна ситуація на Британських островах, підвищений інтерес до походження й розвитку англійської мови як головної ознаки нації зумовлюють необхідність всебічного дослідження мовного багатства, зокрема діалектів як невід'ємної частини національної мови.

Територіальні, соціальні умови життя і, навіть, клімат впливають на спілкування мовців. В одній і тій же мові ми відразу пізнаємо мешканців різних регіонів, звертаючи увагу на відмінності семантичної або синтаксичної структури, на фонетичні відхилення, які в різних частинах територіального поширення бувають різними.

Вивченням і дослідженням цих відмінностей займається діалектологія. Діалектологія – розділ мовознавства, що вивчає місцеві, територіальні різновиди мови, діалекти. Відповідно до Лінгвістичного енциклопедичного словника діалектологія поділяється на описову, що вивчає сучасні дослідження, місцеві різновиди мови, й історичну, що вивчає різновиди діалектів в історії певної мови [Жеребило 2010, с. 133; Селіванова 2006].

Існує багато думок з приводу того, де саме зародилась діалектологія. В. М. Жирмунський у своїй книзі «Німецька діалектологія» [Жирмунський 1956] наголошує, що виникнення наукової діалектології пов'язують з Німеччиною. Причиною цього є достатньо підготовлений науковий фундамент в галузі мовознавства. Перш за все – книга основоположника німецької діалектології Й. А. Шмеллера «Діалекти Баварії в граматичному аспекті» (початок ХІХ ст.) в якій міститься систематичний опис тогочасних діалектів.

Романська діалектологія, як повноцінна наука формується лише наприкінці ХІХ ст. – початку ХХ ст. і пов'язана з іменами таких видатних вчених, як Гастон Паріс, Жюль Жильєрон та Поль Мейє. Романські діалектологи вважають, що немає чітких меж між діалектами. На їхню думку реально існують лише кордони окремих діалектних явищ та їх проєкції на карті. Ця думка зумовлює появу численних діалектичних атласів [Мальцева 1990].

Тому, бачимо, що діалектологія як наука, зароджується у зв'язку з розвитком зацікавленості науковців живою народною мовою в континентальній Європі в 20-х роках ХІХ ст.

Вітчизняна діалектологія, спираючись на досягнення лінгвістичної географії (розділу мовознавства, який вивчає територіальне поширення мовних явищ та їх кордони) визнає діалект як реально існуючий різновид мови [Євтушок 1996; Жилко 1966]. Початок визначення української діалектології як окремої наукової дисципліни припадає на перші десятиріччя другої половини ХІХ ст. (праці О. О. Потебні, К. П. Михальчука та ін.) [Жилко 1952; Словник 2006; Гавадзин 2018; Німчук 1993; Потебня 1997].

В Англії наукове вивчення діалектів почалося в 70-х роках ХІХ ст. Прийшло усвідомлення того, що під впливом бурхливого росту урбанізації країни, технічного прогресу, збільшення мобільності населення і зростанням числа грамотних в країні прискорюється процес витіснення діалектних рис літературною нормою. Це змусило вчених прискоритись зі збором матеріалу,

що відображає живу діалектну мову.

В журналі «Нотатки і питання» (Notes and Queries) від 12 березня 1870 У. Олдїс Райт звернувся до діячів культури та аматорам старовини в Англії із закликом почати планомірний збір діалектних даних [Бродович 1988, с. 6].

Як відгук на цю негайну задачу з'явився п'ятий том роботи А. Елліса «Про ранню англійську вимову», де дається «Сучасна вимова в англійських діалектах в зіставленнях з Вессекською прамовою» (Ellis 1889). Ця робота була, по суті справи, першим досвідом лінгвоорфографічних досліджень в Англії. А. Елліс був першим, хто провів на карті Англії ізоглоси, які, втім, сам назвав поперечними лініями (transverse lines). Ця назва, проте, не слід розуміти як термінологічне. А. Елліс виявив 10 основних ізоглос. Таким чином, з самого початку були виявлені не тільки основні діалектні зони на території країни, але і зони перехідні.

Втім, повністю значення роботи А. Елліса було оцінено лише багато пізніше. Причин для цього декілька. По-перше, увага дослідників діалектів того часу було зосереджено на вивченні діалектної лексики. По-друге, були відсутні наукові контакти з європейськими лінгвогеографія.

Однак розвиток англійської діалектології кінця XIX – початку XX ст. пов'язані не з ім'ям А. Елліса, а з діяльністю Англійського Діалектологічного суспільства (English Dialect Society). Воно було організовано в 1873 р. очолював його В. Скїт, один з найбільших англійських філологів того часу, фахівець з історії англійської мови. Метою товариства була робота по збору даних для запланованого словника англійських діалектів. Через 23 роки після створення суспільства, тобто в 1896 р., матеріал, зібраний його членами, був оцінений як достатній для виконання мети. Узагальнити дані взявся Дж. Райт; його «Англійський діалектний словник» виходив з 1898 по 1905 р. Дж. Райт ґрунтувався не тільки на матеріалах, зібраних Товариством, а й на відповідях на поштову анкету, розісланим 12000 кореспондентам. Анкета містила 2400 слів, забезпечених вказівками, як саме відобразити місцеве вимовляння.

Результатом виявилася монументальна праця в п'яти томах (Wright J. *The English Dialect Dictionary*. 6 vols. Oxford, 1898-1905). Останній, шостий том – «Англійська діалектна граматики», в нього входять відомості про усі рівні мови (крім лексики) – фонологічний, морфологічний і синтаксичний. Сам Дж. Райт вважав свою «Граматику» більш важливою частиною, ніж словник. Переваги цієї роботи величезні. Матеріал, відображає особливості діалектів на всій території Великобританії по всіх параметрах, що охоплює значний часовий проміжок – 200 років представлений у зручній формі [Бродович 1988, с. 8]. Він вважається найбільш повним словником діалектальних слів. За багатством зареєстрованого матеріалу цей словник є одним з кращих.

Як бачимо, діалекти як територіальні та соціальні варіанти мов є предметом вивчення мовознавців різних національних шкіл. Вони вивчаються дуже давно та плідно. Тим не менш, деякі аспекти цього явища все ще залишаються невивченими. На сучасному етапі англійські діалекти можна вважати традиційним об'єктом лінгвістичних розвідок, проведених англійськими вченими та науковцями інших країн, при тому що напрями і методика їх досліджень трансформуються в міру зміни місця та ролі діалектів в мовній комунікації і в історії англійської мови.

Так, в період становлення діалектологічної науки діалекти розглядалися як компоненти національної мови, що представляють інтерес з точки зору його генезису, як якісь «релікти» минулих мовних станів, явища зникають, вивчення яких часом було продиктовано необхідністю їх своєчасної фіксації. Даний підхід зумовив описовий характер більшості ранніх наукових праць з англійської діалектології, досліджень, виконаних під патронажем англійського діалектного суспільства в період з 1873 по 1896, а також деяких робіт в ХХ столітті.

Подальший розвиток лінгвістичної науки призвів до узагальнення і класифікації зібраного матеріалу, що знайшло своє відображення в лексикографічних довідниках, лінгвогеографічних атласах і огляді

англійських діалектів Г. Ортона і О. Діта.

Оскільки розвиток лінгвістичної науки відкриває нові перспективи, а еволюція мови передбачає модифікацію всіх його складових, в середині ХХ століття дослідження англійських діалектів інтенсифікуються і зосереджуються на вивченні нових теоретичних і прикладних аспектів.

У теоретичному плані для сучасної лінгвістики характерна тенденція до більш глибокого проникнення в суть мовних явищ, до детального аналізу їх лінгвістичної і соціальної природи. Аналітичний огляд літератури з діалектології [Бахаева 2005; Белякова 2005; Брайт 1975; Гавадцин 2018; Голуб 2022; Касьянова 2015; Лужаниця 2005; Лужаниця 2007; Лужаниця 2011; Маковський 1980; Німчук 1993; Потебня 1997; Brook 1963; Brook 1977; Chambers 1998; Hughes 1997; Skeat 1912; Sweet 1900; Trudgill 1983; Trudgill 2000; Wakelin 1977] показує, що центральне місце в даній проблематиці займають такі теоретичні питання:

- генезис діалектів як об'єктів контактних ситуацій;
- особливості фонетичного та граматичного рівнів діалектних систем; своєрідність лексичного складу, складання лінгвогеографічних атласів і словників;
- формування нових діалектних форм: койне, діалектів і напівдіалектів, інтердіалектів;
- процес становлення літературної мови і зміцнення літературної норми як фактора, що формує принципово нове співвідношення діалектів у рамках загальнонаціональної мови;
- особливості функціонування підсистем єдиної національної мови, включаючи діалекти, їх взаємодія та взаємовплив;
- аспекти кореляції діалектних і соціальних показників, і особливості їх функціонування в цілому;
- способи (механізми) підтримки діалектів у стані комунікативної придатності.

У прикладному аспекті актуальним у ХХ столітті стають спостереження

над сучасним станом діалектних форм, в першу чергу, над міськими та сільськими діалектами.

Незважаючи на великий обсяг робіт у цій галузі, деякі аспекти діалектології до сих пір залишаються відкритими. Зокрема, відсутні комплексні праці, присвячені генезису англійських діалектів, розглянутих в широкому лінгвістичному та екстралінгвістичному контексті в рамках єдиної соціально-комунікативної системи, не створена сучасна типологія англійських діалектів, відсутні комплексні соціолінгвістичні дослідження, присвячені вивченню і розподілу суспільних функцій варіантів, їх ієрархії, вивчені не всі семасіологічні і ономастичні пласти діалектної лексики.

Пошуки вирішення даних проблем ведуться в рамках історичного мовознавства, діалектології та соціолінгвістики. Так, постійно вдосконалюються методи дослідження різних варіантів англійської мови, включаючи діалекти, що призводять до перегляду ряду традиційних підходів і до вироблення нових. Основний акцент при цьому робиться на неадекватності синхронних досліджень та на необхідності обов'язкового обліку динаміки мовного розвитку.

Аспекти і методи вивчення діалектів різноманітні. Прийнято розрізняти описову та історичну діалектологію. Іноді як самостійні напрямки в діалектології розглядають лінгвістичну географію та діалектну лексикографію. Сучасні діалекти досліджуються в структурному, типологічному, територіальному, соціолінгвістичному, комунікативному, функціональному та інших аспектах. Ведуться дослідження на стику діалектології та етнографії (етнологія, етнолінгвістики), діалектології та фольклористики. В діалектологічних дослідженнях використовуються дані історії, історичної географії, археології.

Описова діалектологія досліджує сучасні варіанти та окремі діалектні відмінності на матеріалі польових записів живої мови (зроблених на слух в фонетичної транскрипції або у записі). До них відноситься теорія діалектології та діалектних відмінностей, що спирається на синхронно-

системний підхід. У рамках цієї галузі діалекти розглядаються, з одного боку, як сукупність всіх варіантів мови, а з іншого, – як макросистема, відображенням якої є система кожного з варіантів.

До кола питань описової діалектології іноді відносять також лінгвістичну географію оскільки дослідження в цій галузі ґрунтуються на матеріалі живих говорів. Лінгвістична географія вивчає географічне поширення діалектних явищ. Цей напрямок в діалектології з'явилися в результаті роботи над складанням національних діалектологічних атласів в другій половині XIX ст. і тривала в XX ст.

Метод лінгвогеографії полягає у відображенні мовних явищ на географічній карті. Картографуванню передують складання анкет, збір матеріалу (зазвичай такі анкети містять від декількох десятків до декількох сотень питань), визначення сітки населених пунктів, які належить обстежити (наприклад, французький атлас Ж. Жільєрона включає близько 600 населених пунктів, німецький атлас Г. Венкера – близько 40 тис.), визначення принципів запису матеріалу і, нарешті, збір матеріалу.

На сучасному етапі розвитку англістики простежується зростання зацікавленості науковців живою народною мовою, що пояснює велику кількість досліджень присвячених аналізу сучасних діалектів Великобританії, зокрема північних, середніх, східних, західних та південних у синхронічному та діахронічному аспектах.

1.1.1 Визначення та класифікація англійських діалектів. Термін «діалект» є центральним поняттям діалектології як науки. В історії вивчення діалектів погляди на це поняття, на принципи його виділення та структурні ознаки значно відрізнялися в різних діалектологічних школах та в різних історичних епохах.

Лексема «діалект», за твердженнями лінгвістів, функціонує у двох значеннях: 1) діалектом називають місцеву мову, що протиставляється літературній мові; 2) діалект – це мова, яка характеризується особливостями на фонетичному, лексичному, морфологічному рівнях.

М. Мостовий так тлумачить поняття «діалект» як територіальний, часовий або соціальний різновид мови, яким користується певна сукупність людей, і тому він відрізняється розбіжностями на граматичному, семантичному та фонетичному рівнях [Мостовий 1993, с. 182-183].

Словник лінгвістичних термінів Т. В. Жеребило описує це явище коротко, лаконічно і зрозуміло: «Територіальний діалект – діалект, що використовується частиною народу, що живе на одній території» [Жеребило, с. 316]. Але це визначення повною мірою не розкриває значення даного концепту.

У словнику соціолінгвістичних термінів під редакцією доктора філологічних наук В. Ю. Михальченка є більш розгорнуте визначення поняття діалект, а саме: «Територіальний діалект – форма існування мови, що характеризується територіальною обмеженістю, а також обмеженістю сфер вживання, яка протиставляється іншим діалектам і літературній мові. Кожен територіальний діалект являє собою системне мовне утворення, що має більші чи менші відмінності фонетичного, граматичного, лексичного, словотвірного характеру. Територіальні діалекти в класичному розумінні відображають насамперед розподіл мови за територіальним (географічним) принципом» [Словник 2006]. З вищесказаного можна зробити висновок, що територіальний діалект не є частиною літературної мови, а навпаки протиставляється їй. Також територіальний діалект є основним різновидом мови, яка має свої територіальні рамки.

Отже, як бачимо, обов'язковим в основі визначення поняття діалект лежать територіальні або соціальні ознаки. Тому, діалекти діляться на територіальні та соціальні (оскільки останній тип діалекту не є предметом даного дослідження, то далі він не розглядається). Крім того, тлумачення поняття, та термінологічна інтерпретація терміна залежить від традиції певної лінгвістичної школи та історичного типу існування діалектів та його структури [Лужаниця 2011], оскільки важливою властивістю діалекту є його

мінливість. Розглянемо останні два критерії більш детально на матеріалі англійських діалектів.

Як показує аналіз літератури, діалекти Великобританії за структурною ознакою та походженням розподіляються на генетично однорідні та генетично неоднорідні. Ці два типи мають як мінімум два історичних види: генетично однорідні діалекти – племінні, територіальні та сільські, а генетично неоднорідні діалекти – міські койне та міські діалекти.

Перший структурний тип трактується, як діалект, в ході формування якого спадкоємність мовних станів не порушується потужними впливами, що приводять до змішання і / або заміщення природно сформованих елементів, структур і зв'язків аналогічними формами інших варіантів. Ці діалекти традиційно є базою для заснування будь-якої національної мови і знаходяться у стосунках опозиції з іншим його варіантами.

У період діалектної ситуації основною типологічною характеристикою діалектів виступає етнічна ознака – приналежність до народності.

У період формування національної мови характеристики генетично однорідних діалектів зазнають певних трансформацій, серед яких, – звуження функціональних особливостей і зміна потенційних носіїв варіантів, а також зміна ареалу розповсюдження в рамках традиційної території. Саме ці зміни дають поштовх для формування двох нових форм варіативності – міського койне і літературної мови. Формування міського койне призводить до закріплення сфери функціонування діалекту за сільською місцевістю.

В сучасний період традиційні діалекти, тобто генетично однорідні, переростають в інший хронологічний тип, що трактується в рамках терміну «сільські діалекти». Генетично неоднорідні діалекти зароджуються лише в XVст. Основна їх відмінність від генетично однорідних обумовлена особливостями еволюції, тобто порушенням спадковості мовних станів. Цей процес відбувається через значні зовнішні впливи, що мають місце в ході формування таких діалектів, а також обумовлюються зміною середовища їх функціонування.

До умов генезису генетично неоднорідних діалектів можемо віднести такі фактори, як активна міграція населення з подальшим порушенням мовного та культурного контакту [Лужаниця 2005, с. 146], тривале вживання як мінімум двох взаємозрозумілих варіантів, оптимізація процесу комунікації шляхом відбору мовних засобів і структур, що відповідають наступним вимогам: престижність, прозорість семантики, структурна простота, затребуваність, унікальність, поліфункціональність.

Не зважаючи на те, що термін діалект у багатьох вчених трактується по різному, при тлумаченні цього поняття, хотілося б виділити окремі основні ознаки діалекту. На думку О. І. Лужаниці до них відносяться:

а) системна ознака: кожен діалект відрізняється від інших синтаксичними, лексичними, граматичними і фонетичними особливостями, тому він являє собою окрему форму існування мови;

б) умови його походження: на відміну від літературної мови, що формується в процесі нормалізації мови, діалект залежить від природної еволюції мови;

в) функціональна ознака: не зважаючи на те, що в рамках мовної ситуації діалект обмежується побутовою комунікацією, в діалектній ситуації він вживається практично у всіх сферах спілкування;

г) соціальна: діалект являє собою засіб комунікації певної частини суспільства, яка є соціально детермінованою (ця ознака не так суттєва для початкової стадії діалектної ситуації, а обов'язкова в рамках мовної ситуації);

д) територіальна ознака: кожен діалект має певні межі поширення (для мовної ситуації дана ознака є другорядною, в той час, як в діалектній ситуації вона є домінуючою серед інших відмітних ознак) [Лужаниця 2011, с. 91].

Одна з найбільш серйозних спроб класифікації традиційних діалектів була зроблена А. Еллісом. Хоча ця класифікація й не позбавлена недоліків, вона в цілому достатньо точно відображає діалектну карту сучасної Великобританії й взята за основу багатьма діалектологами.

Повна класифікація міських діалектів вперше була запропонована П.

Традгілом [Trudgill 2000, с. 66-67]. У своїй сукупності вони формують 2 великі територіальні зони – Північні і Південні і, в кінцевому підсумку, охоплюють 46 міст Англії.

Узагальнюючи досягнення лінгвістів, треба відмітити, що діалекти – поняття варіативне та мінливе, більш того культурно обумовлене. Їх вивчення дає невичерпний матеріал не тільки для проникнення в найглибші витoki мови, її історичне минуле, але і дозволяє без упередженості і однобічності оцінити і зрозуміти особливості становлення і розвитку літературної норми, а також мовних варіантів, що виникли за межами основної території розповсюдження мови. Тільки облік діалектних даних відкриває можливість зрозуміти не тільки так звані «відхилення» від правил вимови та граматики, а й самі ці правила, і може служити міцною основою для дослідження становлення і розвитку значень слів.

1.1.2 Діалектна лексика у етно-культурологічному аспекті. У сучасній лінгвістичній науці посилюється інтерес до вивчення лексики, що характеризує особливості життя, побуту певного народу, відображає його ментальність. Протягом тривалого часу різноманітні дисципліни, такі як соціолінгвістика, психолінгвістика, лінгвокраїнознавство, лінгвокультурологія, досліджують питання національно-культурного компонента в семантиці лексичних одиниць. Оскільки цим питанням займалася велика кількість дослідників з різних галузей, тому не існує єдиного терміну для позначення цього явища.

У мовознавстві національно-специфічну лексику розглядають під різним кутом зору: з'ясовується вплив національно-культурного компонента на конотацію слова, визначається естетична функція національно-культурного компонента семантики слова, з'ясовуються особливості об'єктивізації культурних явищ у мові та особливості перекладу їх на іншу мову. Це не є дивним, оскільки, з одного боку, мова постійно виконує одну із найважливіших функцій – кумулятивну, що виражається в її здатності вбирати, накопичувати та зберігати інформацію про навколишній, духовний і

матеріальний світ, історію, культуру, досвід народу, тому вона виступає в якості відображення національної культури. З іншого, – людина не може існувати поза культурою, бо є її частиною, яка протягом всього свого життя проходить довгий шлях розвитку, в процесі якого отримує та передає цінний досвід поколінь, включаючи спосіб мислення, національні традиції, культурну та побутову інформацію.

Діалектна лексика – це слова, вживання яких властиво людям, що мешкають в певній місцевості. Діалект – це усна розмовно-побутова мова жителів певної місцевості. Діалектизм – слово, яке використовується в цьому різновиді мови. Видами діалектизмів є: фонетичні (слова, в яких відображаються фонетичні особливості діалекту), словотвірні (слова, в яких морфемна будова дуже близько стикається з літературною нормою, але має деякі видозміни при збереженні одного і того ж кореня), морфологічні (форми, що відрізняються від літературних), синтаксичні (форми, що відрізняються від літературних конструкцій), лексичні (власно лексичні, лексико-семантичні, етнографізм).

Діалектна лексика має багато спільних рис із словами літературної мови; системна організація лексики співпадає та розвивається майже у тому ж напрямку, що і лексичні одиниці етномови, або національної мови.

Так, лексика та словарний склад діалекту теж має синтагматичні та парадигматичні відношення, тобто діалектизми групуються за аналогією (синоніми, омоніми, тематичні групи, лексико-семантичні поля), протиставленням (антоніми), відношення загального до часткового (гіпоніми / гіпероніми), тощо [Кулинич 2015]. У цілому, принцип зв'язків та польова організація лексики така сама як і в літературній мові [Тарасова 2016].

Діалектна лексика формується за тим самими принципами, як і літературна мова не лише за морфологічним способом, але й семантико-морфологічним та семантико-синтаксичним.

Тем не менш, оскільки діалект є виокремленою соціо-регіональною мовною системою, його специфіка призводить до наявності своєрідності окремих ознак, а саме:

1) територіальна обмеженість, тобто функціонування в окремих регіонах країни, що знаходить відображення у лінгво-географічних картах та призводить до формування фонемо-графічних варіантів в різних діалектах, географічних синонімів, розширеної полісемії и, навіть, енантіосемії у межах єдиної національної мови;

2) соціальна обумовленість, а саме: поширення серед певної соціальної групи (нижчого слою суспільства) у повсякденному мовленні, що приводить до обмеження стильової диференціації мовних одиниць діалектів лише розмовним стилем, серед якого єдиним підвидом є сленг [Маковский 1980];

3) стійкість та консерватизм системі, що проявляється в існуванні архаїчних форм, історизмів та усталеності мовних форм;

4) гнучкість та відкритість по відношенню до запозичень, що, з одного боку приводить до існування етимологічних дублетів, полісемії та енантеосемії, з іншого, - до змішаної з генетичної точки зору мовної структури, при якій більша частина запозичена, або походить з тих самих джерел, що і загально-англійська, збігаючись з нею. Це призводить до того, що діалектна система є обмеженою, а її лексика співіснує з елементами літературної мови [Маковский 1980];

5) фрагментарність парадигматичних відношень на тій підставі, що діалектизми, які закріплені у словниках, утворюють меншу кількість лексико-семантичних груп ніж літературна мова, а наповненість семантичних полів не виходить за межі діалектного узусу. Охопивши практично всі сфери культури і побуту, тим не менш, в одних тематичних групах діалектизмів менше, в інших більше. Пов'язано це, ймовірно, з тим, що найменування базових явищ (грошових одиниць, частин тіла людини, домашньої худоби, руд і мінералів) у всіх групах національної мови та її варіантів схожі та однакові. Відрізняються назви локальних реалій, що залежать від

кліматичних умов, традицій, способу життя носіїв діалектів. Причина лексичної безеквівалентності в дещо іншому баченні світу різними культурними і етнічними спільнотами [Касьянова 2015];

6) існування ареального виду зв'язку, що знаходить своє вираження в існуванні географічних синонімів;

7) відсутність правил, але з наявністю певної нормативності у вигляді мовного узусу. Діалектна норма створюється традицією життя говору і сприймається як природна. Вона не є штучною і спеціально не підтримується кодифікованими документами (правописом, словниками, підручниками, посібниками, тощо), як це спостерігається в літературній мові. Зміни в діалектах історично безперервні і мовцями не контролюються;

8) функціонування переважно в усній формі і відносно обмеженою сферою вживання.

9) діалектна лексика, діалектизми є вербалізацією регіональної ідентичності кожного етносу чи нації, бо діалектизми відносяться до культуронімів, оскільки описують життєві реалії малої соціо-регіональної групи в складі більшого етносу. В їх складі є як поліноніми, так і ідеокультуроніми. В класифікації Т.В. Жеребило [Жеребило 2019] перші п'ять (фонетичні: аржаной замість житній, граматичні: золота семечка замість семечко, словотвірні: морква замість морковь, лексичні: чабак замість лещ, семантичні: чашка замість миска) належать до полінонімів, останній тип (етнографічні / етнографізми: понёва – вид спідниці) до ідеокультуронімів [Касьянова 2015].

У центрі уваги лінгвістів також нагальною є проблема взаємозв'язку мови / діалектів і духовної культури народу, в тому числі проблема фіксації в лексиці ідей і образів народної свідомості. На думку лінгвістів, саме в діалектній лексиці та фразеології вербалізується локальна ідентичність, яка формується у регіональну картину світу діалектоносіїв.

Розуміючи, слідом за С. М. Беляковою, діалектну картину світу «як систему традиційно-народних уявлень про світ, відображену в сукупності

територіально-соціальних засобів» [Беякова 2005], ми особливо виділяємо той факт, що в мові перш за все відбиваються найважливіші цінності, тобто картина світу діалектоносіїв ґрунтується на «пріоритетах життєвого досвіду і буденної свідомості» [Бахаєва 2005]. З усіх концептів життя людини саме кулінороніми відображають в своїй семантиці особливості побуту, повсякденного життя, культуру народу, фіксують її і передають культурні установки.

У цілому, вивчення діалектизмів представляє не тільки лінгвістичний, а й історико-культурний, бо він сам по собі обумовлений унікальністю, цінністю, інформативністю діалектного матеріалу. Діалектизми, які містять у своїй внутрішній формі не тільки власне мовну інформацію, а й факти суспільного буття, матеріальної і духовної культури етносу, – це своєрідний спосіб відображення етнокультурного свідомості цілого народу і кожної людини окремо. Поза всяким сумнівом, «народна точка зору, взята сама по собі, є частиною соціолінгвістичної ситуації і заслуговує самостійного розгляду» [Брайт 1975, с. 37].

Отже, оскільки діалектна лексика позначає реалії буденного життя, відображає культуру, релігію та інші сфери діяльності людини, її досвід осягнення природи, відносин, що складаються в суспільстві, власної психічної і розумової діяльності в узагальненому вигляді, тому її вивчення є та буде залишатися актуальною.

1.2 Назви їжі і страв як об'єкт лінгвістичних досліджень

Кулінороніми та лексика групи «Їжа та напої», або лексика харчування неодноразово була предметом досліджень лінгвістів, при цьому розвідки проводилися як на матеріалі однієї мови, так і в порівняльному аспекті. Роботи, які присвячені порівняльним дослідженням, проводяться на матеріалі

споріднених і неспоріднених мов, тем не менш, коло їх вивчення ще достатньо обмежено.

Як показує аналіз теоретичного матеріалу, багато з проведених робіт у цій парадигмі присвячено опису лексичної специфіки терміносистеми кулінаронімів [Жулавська 2021; Руденко 2011], аналізу їх структурно-морфологічних особливостей назв [Курушкіна 2010; Жулавська 2021; Олянич 2003].

Традиційним є вивчення структурних, слово- і фразотворчих особливостей гастрономічної лексики [Іншакова, Стахова 2018]. Докладно вивчені окремі лексико-семантичні групи досліджуваних семантичних груп: народні назви, номенклатурні оніми, назви різних видів харчування, тощо.

Глибоко досліджені етимологічні аспекти кулінарної лексики як в українській, так і в англійській мовах [Біла 2017; Жулавська 2021; Подсікера 2015].

Тем не менш, як показало дослідження, лексико-семантична група «їжа та напої» розглядається в основному в синхронічному аспекті. Досліджуються семантична, словотворча і прагматична специфіка назв харчування та їх похідних [Мелех 2021].

Досить актуальні дослідження лексикографічного опису кулінарної лексики [Артюх 1977; Артюх 2006; Державецька 2014; Струганець 2001] та опису її розвитку у діяхронії [Борис 2015; Вешторт 1968; Волошинова 2015; Гавадзин 2018; Порожнюк 2003], її вживання в художній прозі різних письменників [Кучма 2023] та у перекладі [Брижіцька 2022; Жулавська 2021; Тігай О. 2023; Куликова, Ковальчук 2016; Кучма 2023; Толбатова 2020; Oster].

Останнім часом насущним стає вивчення когнітивного аспекту гастрономічного компоненту у мови [Козирєва 2014], і як слідство, - дослідження кулінаронімів як об'єктів актуалізації мовної картини світу [Щенко, Глушаниця 2017; Шевченко 2011] та культурології [Кобзар 2019].

Тим не менш, дослідження в області гастрономічного дискурсу як у

вітчизняному, так і в зарубіжному мовознавстві, показує, що вони ще не надбали системного характеру. Більш того, назви «їжі та напоїв» не є об'єктом активного вивчення в зарубіжному мовознавстві. Вітчизняна наука, маючи великий досвід опису онімів різних мов, на жаль, залишає без належної уваги вивчення саме англійських діалектних слів кулінарного дискурсу.

1.2.1 Структурні особливості та шляхи утворення назв їжі та напоїв в англійській мові. На сучасному етапі дослідження англійської кулінарної лексики уваги потребують питання ономасіологічного моделювання назв страв, а також розгляд їхніх лінгвокультурологічних характеристик [Кубрякова 1977; Кубрякова 1981].

Т. В. Дроздова в залежності від характеру понять, що позначаються базисом та ознакою, а також від того, як утілюється в тілі знаку ці ономасіологічні складники, виділяє наступні структурні типи базисів та ознак:

1) простий базис або ознака, що дають наймення вихідному (не субкатегоризованому) поняттю і є представленими у тілі знаку одним повнозначним компонентом, незалежно від його дериваційних характеристик. Приклади простих ознак є зафіксованими в наступних назвах страв: *Aberdeen buttery, Suffolk ham, puff pastry, pumpkin pie, smoked bacon, Snowdon pudding, Sourdough bread, Ulster fry, venison sausage*.

2) складений базис або ознака. Складена ознака у такому випадку приписує декілька однорідних характеристик, наприклад: *Paris-Brest, sea delico pizza, sage and onion stuffing, redcurrant and horseradish sauce, onion and liver sausage, mustard and cream sauce, fruit and almond tartlets, split tin loaf, bread-and-butter pudding*.

Компоненти базису та ознаки в цьому випадку поєднуються ономасіологічною зв'язкою, що може представлятися експліцитно.

3) складний базис або ознака, що дають назву субкатегоризованому поняттю, і представляється у тілі знаку декількома компонентами, що досить

часто утворюють складне слово у його традиційному розумінні. Ступінь субкатегоризації поняття, як зауважує Т. В. Дроздова, при цьому може бути різною [Дроздова 1980, с. 24].

Складна ознака є представленою, наприклад, у наступних одиницях: *Maple syrup pie, lemon meringue pie, green goddess salad, red velvet cake, drawn butter sauce.*

Найбільш характерною для англійських кулінаронімів виступає проста ознака, що в багатьох випадках може змінювати статус та переходити із зони ознаки в зону базису, наприклад: *(fish) pie – (Eyemouth) fish pie, (fish) pudding – (Findon) fish pudding, (batter) pudding – (fruit) batter pudding, sponge pudding – (fruit) sponge pudding, garlic sausage – (German) garlic sausage, (apple) cake – (Welsh) apple cake.*

Зважаючи на домінування простих ознак, що найчастіше є представленими іменниками та прикметниками, доцільним виявляється врахування семантичних класів ономасіологічних ознак англійських назв страв [Селіванова 2006, с. 387].

Особливості англійської мови обумовили різноманітність шляхів утворення кулінаронімів. Слід зазначити, що традиційно найбільш продуктивний вид словотвору, афіксація, не є тут домінуючою; серед словотворчих моделей кулінаронімів переважають ті, що сформовані шляхом композиції, конверсії та лексикалізації синтаксичних конструкцій. Слова, що утворені з трьох або більше основ за допомогою лексикалізації синтаксичної структури є найбільш притаманними англійському полю назв страв: *bubble-andsqueak; bacon-and-eggs; fish-and-chips, sausages-and-mash; toad-in-the-hole; angels-onhorseback, Arbroath-style lobster, bread-and-butter, chocolate up and over pudding, cluck and grunt, eggs in moonshine, eggs over easy.*

Значна кількість прикладів пояснюється тим, що назва страви конденсує в собі максимальний обсяг інформації, що міститься у її рецепті, і повинна відбивати такі аспекти як склад продуктів, спосіб приготування, зовнішній вигляд, смак, тобто являти собою згорнену форму кулінарного рецепта: *baked*

chicken breasts with tomato, baked fish with tarragon, cauliflower with rich mushroom sauce, chilled cucumber soup with prawns, layered avocado and tomato mousse, marrow with tomatoes, orange-mustard sauce, pasta with cream and ham, pineapple-peach dipping sauce, vegetable and nut fricassee.

Другим за поширеністю в англійській мові способом словотвору є утворення слів за допомогою композиції, найчастіше без зв'язуючого елемента та за формулою [N+N]: *cheesecake, teacake, oatcake, pancake, ash-cake, fishcake, tea-cake, corncake, cornpone, godcake, mincemeat, cornflake, eggnog, applesauce, headcheese, bubblegum* або за формулою [Adj+N]: *shortbread, shortcake, sweetbread.*

Типовим для англійської мови є утворення слів-кулінаронімів за допомогою конверсії за формулою [V-N]: *to puff – a puff, to snap – a snap, to stew – stew, to fry – fry, to split – split, to roll – a roll.*

Наявним і поширеним є і зворотній процес за формулою [N-V]: *to jelly, to mash, to ragout, to chop, to hodgepodge, to spatchcock, to steam, to grill.*

Афіксація традиційно протиставляється конверсії, хоч останню іноді широко трактують як синтаксичну деривацію. Цим способом найчастіше утворюються відіменникові та віддієслівні слова-кулінароніми за моделлю [N/V + affix]:

1. V/N + -y = N: *gravy, jerky, pasty, patty, savoury, cutty, buffy;*
2. N/V + -er = N: *chowder, bloater, frankfurter, hamburger, jawbreaker, platter, rasher, sucker, cracker, fritter, bloomer.*

Досить частотними є скорочення:

початкові – *beefsteak > steak ; hamburger > burger ;*

кінцеві – *bitter beer > bitter; mashed potatoes > mash; lollipop > lolly.*

еліпсис – *steak tartar > tartar ; patty cake > patty; Shandy guff > shandy;*

Gloucester cheese > Gloucester; Dunlop cheese > Dunlop

Не дуже поширеним, але наявним способом утворення кулінаронімів є телескопія (сполучення, стягнення двох слів в одне): *brunch – br/eakfast + /unch; ricicles – ri/ce + i/cicles.*

Отже, найбільш частотні словотворчі моделі кулінаронімів формуються шляхом складання основ, конверсії та лексикалізації синтаксичних структур. Крім того, кулінароніми можуть утворюватися шляхом афіксації, скорочення та телескопії. У результаті маємо наступні класи слів: прості, похідні, складні, складносуфіксальні, декількасловні комплекси й фрази [Кубрякова 1978, с. 28].

Як бачимо, серед назв англійських страв зустрічаються всі шість способів номінації. Значна кількість простих слів може бути поясненою тим фактом, що лексика харчування належить до первинного, найдавнішого прошарку лексики, що характеризується переважаючою більшістю простих утворень. Домінування декількох словникових комплексів є показником того, що лексичні одиниці на позначення страв виступають згорненими варіантами кулінарних рецептів, в семантиці й структурі яких закарбовуються і спосіб приготування, і склад, і якості страви.

1.2.2 Семантична типологія лексики харчування. Семантична класифікація лексико-семантичної групи «Їжа та напої» традиційно диференціюється на напої, їстівні продукти (фрукти, овочі, м'ясо, риба, тощо) та назви страв, що робляться з цих продуктів. Стосовно останнього англійські кулінарні посібники та довідники, що містять рецепти страв та поради щодо їх сервірування традиційно поділяють блюда, згідно з етапами споживання їжі на перші, другі та солодкі страви.

Альтернативною класифікацією виступає, запропонований більш сучасними джерелами, поділ на холодні страви або закуски, гарячі страви та десерт. Друга класифікація є безперечно сформованою під впливом європейської кулінарної традиції, до якої належить і, існуючий в Великій Британії, поділ страв на *appetizers*, паралельно з яким вживається синонімічне запозичення з французької *hors d'oeuvres*, *main course* та *dessert* або його синонімічний заміник *pudding*. Слід зазначити, що поряд з наведеними класифікаціями, існує більш деталізований поділ страв за видами: *soups and broths*, *salads*, *sandwiches*, *pies and puddings*, *cakes* та за

продуктами, з яких їх було вироблено: *meat dishes* (страви з м'яса), *fish and shellfish dishes* (страви з рибних й нерибних продуктів), *vegetable and fruit dishes* (страви з овочей).

В спеціалізованих посібниках англійською мовою досить часто зустрічається комбінація наведених вище класифікацій страв. Наприклад, Джейн Ешер розподіляє страви на *appetizers, starters, soups, fish, eggs, cheese and pasta, chicken and game, beef, lamb and pork, vegetarian dishes, puddings, biscuits and cakes, marinades, sauces and accompaniments*, відображаючи таким чином, поділ страв за: етапами споживання, видами, продуктами, способом приготування.

Необхідність дослідження назв англійських страв визначається приналежністю їх до одного з найбільш культурно й національно специфічних прошарків лексики. Одиниці, що належать до поля кулінаронімів займають важливе місце у повсякденному житті людини та відображають особливості національної свідомості. Їм, як уособленню системи харчування певної народності, притаманне відбиття певних звичаїв, пов'язаних з приготуванням повсякденних і ритуальних страв, харчовими забобонами, обмеженнями та перевагами, певними смаковими стереотипами. Особливості національної кухні відображають та заломлюють ті традиції, які з найдавніших часів і до теперішнього часу супроводжують соціальне існування сучасної людини в рамках тієї чи іншої національної культури.

Національні страви можна вважати знаком й засобом самоідентифікації етносу. Група «назви їжі та напоїв» займає одне з провідних місць у системі лексикону за багатством та розмаїттям структурно-семантичних і граматичних форм і протягом декількох десятиліть викликає інтерес багатьох лінгвістів. Комплексний аналіз даної групи здійснювався на матеріалі різних мов і у різних аспектах, а саме: лінгвокультурологічному, зіставному, семантико-семіологічному та лінгвокогнітивному.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ДІАЛЕКТНИХ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ТА СТРАВ

Назви їжі та напоїв є рухливим прошарком лексики мови, який представляє собою відкриту систему, що, з одного боку, - акумулює та віддзеркалює автентичні реалії, спосіб життя, географічні та соціальні умови, з іншого, - відображає особливості історичного та економічного розвитку цілої спільноти, їх культурні та мовні контакти.

Як було зазначено, кулінароніми це найменування страв, напоїв, кондитерських виборів які входять в кулінарний, або гастрономічний дискурс як його частина. В цій роботі аналізується лексико-семантична група «Їжа та напої», яка включає не лише назви продуктів харчування, а й їх інгредієнти, а також слова, які пов'язані з вживанням, або приготуванням їжі та їх властивості.

Вивчення проводиться на матеріалі діалектів Англії, а саме у йоркширському, сассекському, нортумбрійському, камберлендському діалектах англійської мови та діалекту Джорді за даними 4 словників XIX ст. та одного XX ст. [Graham 1987; Heslop 1893–1894; Nodal 1875; Parish 1875; Smith 1885].

В результаті вибірки було виокремлено 588 слів на позначення їжі та напоїв, серед яких методом суцільної вибірки було виокремлено 93 лексичної одиниці (далее ЛО) у діалекті графства Саскс, 214 одиниць у йоркширському діалекті, 64 одиниці у діалектв Джорді, 112 одиниць у камберлендському діалекті, 105 лексем кулінаронімів у нортумбрійському діалекті.

Далі увесь матеріал за денотативно-конотативним компонентом був розділений групи та підгрупи, проаналізований за структурною ознакою,

виявлені системні зв'язки та окреслено зв'язок між діалектними словами гастрономічного дискурсу та культурною ідентичністю регіонів.

Розглянемо кожну групу окремо.

2.1 Семантичні особливості та тематичні групи

Діалект графства Сассекс.

Та тематичною ознакою лексичні одиниці діалекту Сассекс, які належать до лексико-семантичної групи їжа та напої налічують 93 ЛО.

В першій тематичній групі представлені численні види страв та напоїв. До найпростіших страв відносяться: *bread-and-butters* – хліб з маслом, *honey-bread* – хліб з медом, *bait* – обідня закуска, з якою подається міцне пиво.

Лексика сассекського діалекту багата на різні види запіканок та пирогів, які різняться за формою та вмістом: *blanket-pudding* – велика кругла запіканка, *sussex-pudding* – запіканка прямокутної форми, *flap jack* – пиріг з яблук та тіста, *hard-dick* – сассекська запіканка з муки та води.

Більшу частину напоїв займає пиво, яке являється головною складовою: *huckle-my-buff* – напій з пива, яєць та бренді, *husser-and-squescher* – горщик пива з драхмою джину, *fresh* – домашнє пиво, яке потрібно пити свіжим. Жінки з Сассекса не розуміють чи то пиво таке в них міцне, чи голови їх чоловіків такі слабкі, але скільки б ті з друзями не випили, вони будуть наполягати на тому, що це буда лише одна пінта.

Діалект графства Йоркшир.

За результатом аналізу у йоркширському діалекті було виокремлено 214 куліноронімів.

До загальних термінів, що вербалізують поняття їжа та напої в діалекті графства Йоркшир належать нейтральні лексеми *scan* (їжа) та *beb* (напій).

Також було знайдено назви окремих видів їжі: *jock* (їжа, яку споживають робітники), *cat-meat* (їжа для котів), *yarbs* (пряні трави), *yennet* (земляній горіх), *tusky* (ревінь), *currn* (порічка), *sile* (молодий оселедець), *tripe* (корисна їжа для жебраків), *kale / keeal* (каша, бульон), *cowk* (торт); напоїв: *swig* (напій, що п'ється одразу), *buppu* (напій для малюка), *ale* (пиво), *beestlings / bisslings* (перше молоко після того як корова отелилася), *teea* (чай); назви особливих характеристик їжі: *tack* (їжа поганого гатунку), а також оніми на позначення специфічних видів прийняття їжі: *baggin*, *drinkins*, *lowance*, *minnin'on* (їжа, яку куштують в перерві на роботі), *snar* (упакований ланч), *fuddle* (частування, час для потакання своїм бажанням).

Слід зазначити, що в англійських країнах існує декілька слів, що характеризують приймання їжі. До них відносяться слова «*breakfast*» («сніданок»), «*lunch*» («обід»), «*dinner*» («вечеря»). В залежності від місцевості, слово обід іноді замінюється на «*dinner*», а вечеря на «*supper*».

В Йоркширі найменування етапів прийомів їжі дещо відрізняється від загальноанглійського вживання. Наприклад, слово «*breakfast*» («сніданок») залишається не змінним, для позначення обіду використовується або слово «*dinner*» або «*lunch*», в цьому випадку вони є взаємозамінними. А ось коли мова йде про вечерю, в Йоркширі не скажуть «*dinner*» або «*supper*», там будуть використовувати слово «*tea*». Важливо підкреслити, що під словом «*tea*», розуміється повноцінна вечеря, а не просте чаювання. Фраза «*to make tea*» може мати два значення: перше – готувати вечерю і друге – заварювати / робити чай. Щоб уникнути плутанини в другому випадку краще сказати: я заварюю чашку чаю – *I'm making a cup of tea*. В цьому випадку буде зрозуміло, що ви не готуєте вечерю, а робите чай. Те ж саме стосується і прийому їжі як такого. Замість «*I'm having tea*» («Я вечеряю»), можна сказати «*I'm having a cup of tea*» або «*I'm drinking tea*» («Я п'ю чай»).

Однак, варто зазначити, що хоча слово вечеря і виражається в Йоркширському діалекті словом «*tea*», традиційне словосполучення

«*Christmas dinner*» (різдвяна святкова вечеря) не змінюється. А от час напередодні Різдва називається не «*Christmas eve*», а «*Kessen mase'en*».

До інших загальних термінів, що вербалізують поняття їжа та напої в діалекті графства Йоркшир належать нейтральні лексеми: *scan* (їжа) та *beb* (напій).

Також було знайдено:

- назви окремих видів їжі: *jock* (їжа, яку споживають робітники), *cat-meat* (їжа для котів), *yarbs* (пряні трави), *yennet* (земляній горіх), *tusky* (ревінь), *curm* (порічка), *sile* (молодий оселедець), *tripe* (корисна їжа для жебраків), *kale / keeal* (каша, бульон), *cowk* (торт);

- назви напоїв: *swig* (напій, щоп'ється одразу), *bupru* (напій для малюка), *ale* (пиво), *beeastlings / bisslings* (перше молоко після того як корова отелилася), *teea* (чай);

- назви особливих характеристик їжі: *tack* (їжа поганого гатунку), а також оніми на позначення специфічних видів прийняття їжі: *baggin*, *drinkins*, *lowance*, *minnin'on* (їжа, яку куштують в перерві на роботі), *snar* (упакований ланч), *fuddle* (частування, час для потакання своїм бажанням).

Таким чином, за семантичною ознакою усі назви можна поділити на страви з м'яса, риби, сиру, фруктів та овочів, горіхів.

Як свідчить аналіз, найчисельнішою групою є назви мучних страв, серед них:

- 50 одиниць на позначення тортів: *pikelet*, *jumble*, *curd tart*;

- 11 пирогів: *Christmas Pie*, *Denby Dale Pie*, *Ling Pie*, *Growler*, *Stand Pie*;

- 8 цукерок: *Butter schotch*, *Pew Spice*, *Spice*, *Harrogate toffee*, *Tom Trot*, *Yorkshire mixture*;

- 7 пудингів: *Blach Pudding*, *Dock Puding*, *Judy Barrate*, *Savoury Pudding*, *Season Pudding*, *Yorkshire Pudding*;

- 5 печива: *Brandy-snar*, *Gawfer*, *ParkinPigs*, *Snar*, *Funerlbiscuits*.

Наступною за кількістю групою є традиційна святкова їжа. Серед неї переважають релігійні страви, пов'язані з:

- Різдом: *Christmas Pie* (Різдвяний пирог), *frumeney / frumetry / fuffin* (Різдвяна страва), *Spice Cake* (яблучний Різдвяний торт, який традиційно їдять з сиром), *Yulecake* (Різдвяний торт), *Stand Pie* (великий пирог із свинини);

- Великоднем: *Paceeggs / Easter Cake* (писанки), *Easter biscuits* (паски), *Spanish Sunday* (вода, яку п'ють у чистий четвер), Вечерею братства (*Love Feast*) *Scripture Cake*, *Love feast bread* (фруктовий періг зі спеціями).

Серед напоїв превалюють назви пива (*ale, ale-posit, blashments, botchet, nettle beert, romtom, / stingo*) та чаю (*buppy, teea*); є окрема назва чаю з пивом (*ale-posit*) та першого молока, що дає корова після народження теля.

Діалект графства Ланкашир.

За результатами аналізу до підгрупи їжі відносяться такі лексеми як: *ackersprit* (картопля, що проросла), *awts* (залишки м'яса), *baggin'* (післяобідня їжа), *bannock* (вівсяні тістечка), *beggar-berm* (дріжджі), *batch-cake* (невеликий торт, що зроблений із тіста для хліба), *bitin'-on* (перекус), *beef-bo* (м'ясний пудинг), *srown-tomtu* (хліб з не просіяної муки), *butty* (шматок хліба).

У підгрупі напоїв було виокремлено наступні лексеми: *ale-posset* (тепле молоко або солодке пиво), *beeas-milk* (перше молоко), *bortree-joan* (вино з бузини), *braggat* (ель, солодкий напій), *loppert-milk* (варене молоко).

Як бачимо, у графстві Ланкашир також превалюють страви з молока, м'яса, фрукти та овочі.

Діалект Джорді.

До слів, які вербалізують поняття їжа та напої в діалекті Джорді належать такі лексеми які:

- номінують поняття «їжа» у цілому, наприклад: *bait, belly-timmer, scan* (food);

- номінують слово «хліб» – *breed, chuck* (bread); його різновиди, наприклад: *cob* (loaf of bread), *fadge* (a small flat loaf of bread generally made up from the dough left over from a baking);

- описують *спосіб прийому їжі*, наприклад: *gollup* (to gulp one's food), *slorp* (to make noise when taking or drinking with a spoon);

- *час прийому їжі*, наприклад: *ten o'clock* (a snack taken at that time, tea (dinner));

- *кулірономіни*, наприклад: *boiley* (milk and bread boiled), *keek* (soup eaten by poor people), *kyel* (soup, noodle), *yeomanry* (cavalry), *panhaggerty* / *panhagglety* (a dish containing potatoes, onions and grated cheese; A traditional Northumbrian dish which is still popular; The name is peculiar to Tyneside; Sometimes left-over meat was used);

- *напої*, наприклад: *blash* (any weak drink), *booze* (drink: he's on the booze – he's on a drinking bout), *cocktail* (warm ale with ginger), *dash* (drink made from a mixture of beer and lemonade), *yel* (ale);

- *солодощі*, наприклад:

Bar. A baker's roll. A penny bar;

Black pudden. A food made of blood, suet, and herbs stuffed into the intestines of a pig or sheep;

Singin hinnie. The best known Geordie food. Peggy Howey (The Geordie Cook Book) tells us: «The singing hinnie was so called as, when the butter and the cream melted during the baking, it sizzled on the hot girdle and was thought to be singing. An old tale is told of how this large tea-time scone first became known as a singing hinnie, a north country housewife was baking this scone for tea and on repeatedly being asked by her children if it was ready to eat, her final reply was 'No it's just singing, hinnies»;

Stotty cake. A large flat cake of bread;

Wig. A tea-cake;

- *їстівні рослини, овочі, фрукти*, наприклад: *bigg* (barley which was once sold in Newcastle Bigg Market), *Chives* (wild onion found on the Roman Wall), *tormit* (a turnip), *tatie* (a potato).

Таким чином, за результатом аналізу, найчисельнішою групою є страви з хлібу, молока, супи, м'ясні та мучні продукти, риба, солодоші, фрукти та овочі.

Діалект графства Нортумбрія.

Лексико-семантична група «Їжа та напої» в нортумбрійському діалекті представлена 105 словами. Це слова, що позначають загальні назви напоїв та їжі, що вживає індивід, наприклад: *aad-peg* – old-milk cheese, *baal-bait* – food, *batty* – a small cake, *bit an brat* – the food and clothing, *blaan-milk* – skimmed milk, *blaa-oot* – a drinking bout, *boiley* – boiled milk and bread, *brandy snaps* – very thin brittle cakes, *breed* – bread, *collop* – a slice of salted meat, *dover* – the water, in which a salmon has been boiled, served up as sauce for the fish, *kebbuck* – cheese, *keg-meg* – meat of inferior quality, *kelt* – a salmon that has just spawned, *knedin* – a butter or fat used in making cakes, *smash* – a pasty or tart made of fruit.

Як свідчить аналіз, тут превалюють слова, оніми, які номінують їжу, вживані людиною, котру вона добула своїм непосильним трудом зі сільського господарства.

Діалект графства Камберленд.

За результатом аналізу у камберлендському діалекті було виокремлено 214 куліноронімів.

До слів, які вербалізують поняття «їжа» в діалекті графства Камберленд належать нейтральні лексеми, такі як їжа: *bait* та *scran* – food.

Далі йдуть групи:

- їстівні рослини, овочі, фрукти, горіхи, наприклад: *cowk / gowk* (the core of an apple), *chibies* (onions), *chuns* (the sprouts of potatoes), *ramps* (wild garlic), *bleaberry* (bilberry), *choop* (the fruit of a wild rose), *hine-berry* (rasberry), *bumble-kite / bummel-kite / bummekite* (black-berry), *bullister* (the fruit of a bullace-tree), *taty-crab* (the fruit of a potato), *carlings* (grey peas soaked in water and eaten on Care-Sunday), *Yowe-yorling* (the earth-nut), *broon-leemers* (nuts browned with ripeness and ready to drop out of their huskes), *chillipers* (nuts),

ramps (garlic), *ramps*, *scallion* (onion), *sap* (яблуко), *taty / chat* (картопля), *turmit (pina)*, *pignut / yowe-yorling / fillnut* (peanut);

- каші, наприклад: *Cow't-lord / cowt-lword* (a pudding made of oatmeal and lumps of suet), *crowdy* (oatmeal mixed with the fat of broth), *drammock* (a mixture of oatmeal and water), *frummerty* (barley boiled with milk), *poddish* (porridge of oatmeal);

- торти, мучні та зернові продукти, наприклад: *bannock* (thick oat-cake, usually made for the harvest or kern supper), *pepper-cake* (a cake of ginger bread), *scon* (a barley cake), *clap-bread* (oaten or other cakes beat or clapped out with the hand), *angs / awns* (the breads of barley or other grain), *bigg* (barley), *haver* (oats), *brank* (buckwheat);

- молочні продукти, наприклад: *beestins* (the first milk from a newly-calved cow), *cumm't milk* (milk curdled with rennet, and seasoned with spices), *whirr* (an old and curded butter-milk);

- сири, наприклад: *whillimer* (a very poor kind of cheese), *old-peg* (sort of cheese), *groaning cheese / six wires cheese* (a large piece of cheese like a cake);

- супи, наприклад: *kale* (broth), *powsoddy* (sheep's head broth);

- м'ясо, м'ясні пироги, наприклад: *collops* (sliced pieces of meat), *haggis* (a pudding of minced meat);

- риба, наприклад: *brandling* (a small kind of trout), *kipper* (a salmon when out of season or spawning), *bass* (perch), *fluke / flook* (a flounder);

- солодощі, наприклад: *goodies* (sugar sweetmeats for children);

- прикметники, які характеризують стан їжі, наприклад: *blow / blown / blue* (a state of a milk with a cream skimmed off), *kipper* (of a salmon when partly cured), *roan* (the roe of a fish), *brazzled / brizled* (applied to peas, scrambled for boys), *brot out* (of grain which is over-ripen), *kisty* (nice in eating), *aigre* (sour);

- інші кулінороніми, наприклад: *Pace-eggs* (eggs boiled hard and stained or ornamented at Easter);

- гриби, наприклад: *mushamer* (mushroom),

- описують спосіб прийому їжі, наприклад: *cheg* (to chew).

Група «напої» містить:

- оніми для слова «вода»: *bela, ive, esk, eden, bure* – water;

- напої, наприклад: *botcher* (a drink made by pouring water on the honey-comb after the honey has been extracted), *whinc* (whey);

- прикметники, які характеризують стан напоїв, наприклад: *fuzzen* (potency, briskness of liquors), *hard* (sour of ale or beer).

Як показав аналіз, кулінароніми у камберлендському діалекті поділяються на оніми звичайних їстівних рослин, овочів, фруктів, горіхів, м'ясні та молочні продукти, страви з риби, каші, мучні та зернові продукти та страви з них. Окремо слід відмітити напої та прикметники, які характеризують стан їжі та напоїв.

За результатом дослідження можна зробити висновок, що одиниці на позначення «їжі та напоїв» відображають соціо-регіональну специфіку життя Великобританії XIX століття. В виокремлених назвах переважають звичайні, прості страви з інгредієнтами, які можна виростити, або то, що поширено на території Англії у скотарстві, садівництві, тощо, а саме: риба, певний вид рослин та тварин.

2.2 Структурні особливості лексичних одиниць, частиномовний аналіз та системні зв'язки в лексико-семантичній групі назв «їжа та напої» в англійських діалектах

Наступним аспектом дослідження є виявлення структурних особливостей діалектної лексики лексико-семантичної групи назв «їжі та напоїв».

За результатами дослідження, було отримано наступні данні: найбільшу частку з-поміж усіх частин мови займає іменник, далі йдуть прикметник та дієслово. Словники не містять частини мови як прислівник займенник,

артикуль, чисельник, прийменник, сполучник та вигук, які належать до досліджуваної групи.

Іменник представлений простими словами: *bait* – сніданок в полі з міцним пивом; *crip* – хрустка картопля; *dab* – морська камбала; *duff* – пудинг лише з води та муки; *effet* – тритон, *flap* – великий широкий гриб, *fresh* – домашнє пиво; *heen* – курка; *shut* – молода свиня; *slat* – шифер; *snag* – равлик *scrap* – їжа; *kale* – суп, або вісонна каша, зелень, капуста; *scorn* (тістечко з ячменю), *flick* (кусочок бекону), *bass* (окунь), *fluke* / *flook* (камбала), *dow* / *doe* (маленьке тістечко), *shive* (шматочок хлібу, м'ясу)

Серед іменників також є похідні слова, які складають значно меншу частину від загального обсягу. Похідні іменники представлені такими суфіксами:

– *er*: *chillipers* (гріхи), *haver* (вівсянка, вівсяні тістечка, які печуться на скорорідці), *whillmer* (рідкий, не якісний сир), *kipper* (лосось), *goriste* (частина яловичини між шийкою і грудинкою), *gawfer* (різновид печива з олов'яної форми або чайного тістечка, яке часто роблять квадратним і позначають лініями), *growler* (пиріг зі свинини);

–*y*: *powsoddy* (солодкий пудинг); *flummerty* (твердий ячмінь з молоком), *Frumeny/frumety* (яблуневий пиріг, який їдять на Різдво), *panacalty* (страва, яку готують на сковороді шляхом тушкування разом картоплі, цибулі та ковбаси або бекону), *wengby* (старий і твердий сир), *crowdy* (кашка з вівсяних пластівців, підсолоджена патокою або цукром; відвар, загущеного вівсяними пластівцями), *polony* (популярна в Йоркширі різновид свинячої ковбаси з червоною шкіркою і дрібно подрібненим білим вмістом);

– *ment*: *blashment* (слабке, кисле (домашнє) пиво);

– *ie*: *moggie* (різновид імбирного хліба з патокою);

– *in (ing)*: *herrin*, *herein* (оселедець), *baggin* (їжа, яку беруть на працю та їдять у полі, *Parkin* (пряники з вівсяних пластівців і патоки), *carlings* (сушені боби), *tusky* (ревінь), *beeastlings* / *bisslins* (перше молоко, яке дає корова після отелення);

– *ion*: *scallion* (шалот, зелена цибуля, молода цибуля з довгою шийкою і маленькою цибулиною);

– *et*: *billet* (груба риба), *haslet* (холодний різновид дрібно подрібненої свинини, з крупною і приправами, в телятині або шкурі);

–*ed*: *cracked* (молоко на грані скисання), *karled* (пересмажений, особливо бекон), *loppered* (згорнутий, скислий, покритий згорілим брудом);

– *ish*: *poddish* (каша з вівсянкою).

Складні іменники займають значно більший обсяг онімів, які за семантичною ознакою можна поділити на:

- торти, наприклад: *barm-cake* (bar, bread bun), *clapbread* (kind of haver cake so called because the dough was clapped or thrown onto a board), *flat-cake* (large, plain, home-made teacake), *mint pasty* (currant pasty flavoured with leaves of garden (spear) mint), *araval cake* (a kind of cake made to be eaten at funerals), *courtin cake* (a sandwich cake made by girls for their boyfriends), *fat rascals* (small, round scone-loke cakes, containing currants and almonds), *fatty cake* (small, round pastry – like cake, made of lard, butter, flour and sugar / fat rascals / gayle bannock, sad cake), *flannel cake* (kind of thin drop scone hot with jam and cream), *horton beef* (jocular name for kind of teacakes), *yorkshire penny* (old name for pomfret cakes);

- пудинги: *Yorkshire teacakes* (teacakes, 6 inches across, plain with dried food), *Black pudding* (a kind of large sausage made from pig's blood, suet, meal), *Dock pudding* (made from the young leaves of passion dock, together with nettles, onions and oatmeal, usually fried bacon and served with potatoes), *Savoury pudding* (Baked in a tin and served with meat, like Yorkshire pudding but made of breadcrumps, oatmeal, suet and onions, and flavoured with sage), *Season pudding* (baked in a similar ay as Yorkshire pudding, containing sage and onions);

- пироги: *Denby Dale Pie* – unique tradition of baking a gigantic oatmeal meat-pie, *Grisdale Pie* (potato pie said to have been made at a farmhouse in Grisdale, which was forgotten for 6 months. Even though the potatoes had sprouted it was put on a table, hence the saying that something or someone would

turnup again – ‘like t’ Grisedale Pie), *Stand pie* (a large pork pie popular at Christmas), *Trunnel pie* (pie containing tripe served hot with peas, probably called so from a trunnel – a hole in the top of the furnace), *Wilfra pie* (apple pie made for Wilfra feast which has slices of cheese baked in with the apple);

- напої: *ale-possit* (hot drink of ale and milk, sweetened and spiced), *ale-possit* (hot drink of ale and milk, sweetened and spiced), *popalolly* (name given by children to Spanish water), *Cinder tea* (folk remedy for stomach), *Spanish Sunday* (water drunk at Good Friday or Palm Sunday, hence the name is Spanish Sunday), *Spanish water* (concentrated liquors sold by chemists was widely used to make simple drink);

- їжу для тварин: *cat-collop* (cat meat);

- святкові, зазвичай релігійні трапези: *mellsupper* (supper preceded by kern supper or churn supper), *brandy-snap* (brittle, wafer-like biscuit, flavoured with ginger and brandy, traditionally sold at fairs), *faith tea* (meal organized by churches and chapels, dependent on diners bringing their own food), *Kern supper* (harverst meal), *Pace eggs* (pate Easter eggs), *pudsey pudding* (pudding made to celebrate the repeal of corn laws in 1846 this steamed fruit pudding was cooked by 20 local women, it weighted over 20 stones and took 3 days to steam), *Yule cake* (Christmas cake or spice cake, varying in shape and contents), *Yorkshire mixture* (assortment of hardboiled sweets of various shapes and colours, including padrops, stripped humbugs), *Pudsey Pudding* (made to celebrate the repeal of Corn Laws in 1846 see traditional meals, *Yorkshire pudding* (beaf, gravy and onion));

- хліб: *bowt bread* (bread brought from a bakery or shop always regarded as inferior in the days when home baking was standard), *Wakefield pudding* – kind of moulded bread – pudding filled with stewed apples;

- тарталетки: *Barnaby tarts* (lemon curd tarts traditionally made for Barnaby fair), *Wilfra tarts* (specially backed for Wilfra feast);

- солодощі: *butterscotch* (hard kind of toffee);

- страви з риби та м'яса: *Barnsley chop* (very large chop, usually taken from a saddle of lamb), *Scarborough woof* (kind of catfish used in dishes such as woof pie).

Вони можуть бути написані як злито, наприклад: *mellsupper*, *honeycomb*, *butterscotch*, *popalolly*, *clapbread*, так і через дефіс: *ale-possy*, *brandy-snap*, *flat-cake*, *barm-cake*, *clao-cowd*, *cat-collop*. Більшість з складних слів пишуться окремо, наприклад: *Bible cake* / *Scripture cake*, *Easter Cake*, *Easter biscuits*, *Barnaby tarts*, *Wilfra pie*, *Christmas Pie*, *Denby Dale Pie*, *Cinder tea*, *Dock pudding*, *Season pudding*, *Barnsley chop*, *Flannel cake*, тощо.

Структурними типами складних слів є:

- «прикметник + іменник»: *coager-cake*, *fleed-cakes*, *beasting-pudding*;
- «іменник + іменник»: *pudding-cake*, *faith tea*
- «дієслово + іменник»: *bind-days*, *driftway*, *draining-spoon*, *sow-cat*, *strike-plough*, *tickle-plough*, *wean-gate*, *pickpockets*, *pay-gate*, *ride-horse*.

Складні іменники представлені компресивами (складні слова, утворені внаслідок компресії, шляхом синтаксичного зсуву). Вони утворюють близько 15% усієї лексики, значну частину якої займають саме іменники. Наприклад: *huckle-my-buff* – напій з пива, бренді та яєць; *jack-in-the-hedge* – квітка сімейства гвоздики; *naughty-man's-plaything* – жалка кропива; *wean-year-beast* – теля, яке відлучають від матері протягом поточного року; *bread-and-butters* – хліб з маслом.

Дієслова налічують значно меншу частину лексики, ніж іменник. Більша кількість лексичних одиниць, які репрезентують дієслово представляють собою прості слова: *fag* – вирізати кукурудзу або стерні близько до землі, *cheg* – жувати.

В дієсловах також як і в іменниках є незначна кількість лексики, представлених компресивами: *bread-and-butters* – хліб з маслом, *belly-go-like-thee* (насолоджуйся їжею, їж скільки хочеш).

Стосовно системних зв'язків, слід відмітити, що в лексико-семантичній групі «їжа та напої» їх не багато. Наприклад відсутні антонімі, гіперо-

гіпеномічні групи, що зумовлено особливістю тематичною групи, так як мало що можна протиставити, окрім кисле / солодке, гаряче / холодне, смачне / не смачне, тощо.

Тем не менш, у нашому дослідженні було виявлені синоніми, географічні зокрема (оніми у різних діалектах), фонемо-графічні диврегенти (лексеми, які відрізняються написанням, оскільки передають різний спосіб їх вимови), а також таке явище як полісемія.

Серед синонімів було виявлено:

- абсолютні синоніми, наприклад: *bait / scran* (їжа), оніми для слова «вода»: *bela / ive / esk / eden / bure, ramps / scallion* (цибуля), *green sause / sour-dock* (щавель), *pignut / yowe-yorling / fillnut*, (лісовий горіх, арахіс), *taty / chat* (картопля), *bleaberry / winberry / wimberry* (чорниця), *bummelkite / blackbern* (ожина), *hine-berry / rasps* (малина), *goosegob / fayberry* (агрис), *hague / haig* (ягода глоду);

- семантико-стилистичні, наприклад: *food – belly-timmer* (фразеологізм);

- семантичні, наприклад: *thirsty - drooty, clamming* (hungry and thirsty), *guezend*;

- географічні синоніми, наприклад: *flick, haggis, beestings, bannock, brandling, bleaberry*.

Було також виявлено велику кількість дивергентів (різних слів або словоформ для позначення одного й той самого поняття). Серед них є географічні диврегенти, наприклад: *Paceeggs / Easter Cake* (писанки), *Pepper cake / Ginger – bread* (торт з імбиру).

Було також виявлено велику кількість фонемо-графічних диврегентів, слів, які мають однаково значення, але відрізняються написанням, оскільки передають різний спосіб їх вимови в одному, або в різних діалектах.

Прикладом слугують наступні лексеми: *fluke / flock* (камбала), *beestlings / bisslins* (перше молоко, яке дає корова після отелення), *brazzled / brizled* (applied to peas, scrambled for boys), *blow / blown / blue* (a state of a milk with a cream skimmed off), *bumble-kite / bummel-kite / bummekite* (black-berry), *fluke /*

flook (a flounder); *cow't-lord* / *cowt-lword* (a pudding made of oatmeal and lumps of suet), *angs* / *awns* (the breads of barley or other grain); *dow* / *doo* (маленьке тістечко), *frumeney* / *frumetry* / *fuffin* (Різдвяна страва), *panhaggerty* / *panhagglety* (a dish containing potatoes, onions and grated cheese, *cowk* / *gowk* (the core of an apple), *kale* / *keel* (каша, бульйон), *kale* / *kail* (капуста, каша).

Явище полісемії ілюструє наступний приклад: *kale* / *kail* це водночас каша, бульйон, капуста.

Як бачимо, аналіз словникового складу діалектних слів на позначення продуктів харчування дає можливість проаналізувати лексичні одиниці та їх особливості в різних аспектах, допомагаючи виділити основні частини мови (іменник, прикметник, дієслово), що існують в даній лексико-семантичній групі. Серед цих слів було виявлено прості, похідні та складні слова, а також такі явища як полісемантичність та розширену синонімію. Це дає змогу зробити висновок, що в системі досліджуваних діалектних слів існують різні дериваційні зв'язки, визначаються парадигматичні особливості, простежується взаємозв'язок між семантичними розрядами і їх лексико-семантичними відносинами.

2.3 Англійські діалектні слова на позначення слів продуктів харчування та мовна картина світу діалектоносіїв

Як вже було зазначено раніше, діалектна лексика – це слова, вживання яких властиво людям, що мешкають в певній місцевості. Діалект – це усна розмовно-побутова мова жителів певної місцевості. Діалектизм – слово, яке використовується в цьому різновиді мови. Видами діалектизмів є: фонетичні (слова, в яких відображаються фонетичні особливості діалекту), словотвірні (слова, в яких морфемна будова дуже близько стикається з літературною нормою, але має деякі видозміни при збереженні одного і того ж кореня), морфологічні (форми, що відрізняються від літературних), синтаксичні

(форми, що відрізняються від літературних конструкцій), лексичні (власно лексичні, лексико-семантичні, етнографізми).

Діалектна лексика вербалізує людський досвід, осягнення природи, відносини, що складаються в суспільстві, власні психічної і розумової діяльності в узагальненому вигляді. Дійсність «проектуються» в семантику природної мови, і отримана мовна картина світу відрізняється від світу дійсності. Це пояснюється, по-перше, специфічними особливостями людського організму. По-друге, одну і ту ж ситуацію носій мови може описувати по-різному. вихідний набір параметрів ситуації (або відповідних їм семантичних ознак) при цьому залишається одним і тим же, але якісь із них акцентуються, а якісь затушовуються.

В лексичних одиницях мови міститься багата інформація про систему цінностей того чи іншого народу, яка розкриває особливості бачення світу і є своєрідним орієнтиром в його освоєнні. В діалектних словах вербалізується діалектна картина світу, досвід, історія, культурні цінності локально-обумовленої спільноти. Кожний діалектизм має культурознавчу цінність.

У діалектній картині світу відбиваються ознаки світобачення, світорозуміння, характерні для жителів регіону, які кодуються в діалектній лексиці на рівні наступних детермінант: національно-культурна традиція і специфіка побуту; специфіка діяльності, характерна для певного етносу; географічні особливості – специфіка ландшафту, що формує культурні уявлення.

Лексико-семантична група «їжа та напої» належить до первинних, загально необхідних для людини явищ, які в повній мірі віддзеркалюють її побут, культуру, вірування, образ життя, тощо.

Як показав аналіз, вагомими елементами життя діалектоносіїв у плані харчування виступають наступні концепти як:

МОЛОКО: *beestins* (перше молоко від корови, яка тільки що отелилася), *cumm't milk* (молока, згорнутого сичужним ферментом, і приправленого

спеціями), *loppert-milk* (варене молоко), *whirr* (старе і згущене вершкове молоко);

СИРИ: *whillimer* (дуже поганий сорт сиру), *old-peg* (вид сиру), *groaning cheese / six wires cheese* (великий шматок сиру, як торт);

ХЛІБ: *breed, chuck* (хліб), *butty* (шматок хліба); його різновиди, наприклад: *cob* (буханка хліба), *fadge* (невеликий плоский буханець хліба, зазвичай виготовлений із тіста, що залишилося після випікання), *bread-and-butters* (хліб з маслом), *honey-bread* (хліб з медом), *batch-cake* (невеликий торт, що зроблений із тіста для хліба), *stotty cake* (великий коржик хліба);

РИБА: *brandling* (невеликий вид форелі), *kipper* (лосось не в сезон або нереститься), *bass* (окунь), *fluke / flook* (камбала);

М'ЯСО: *beef-bo* (м'ясний пудинг), *collor* (скибочка солоного м'яса), *flick* (шматочок бекону), *haggis* (пудинг з фаршу), *Black pudding* (різновид великої ковбаси зі свинячої крові, сала, шроту), *Dock pudding* (готується з молодого листя щавлю разом з кропивою, цибулею та вівсянкою, зазвичай смаженим беконом і подається з картоплею), *Denby Dale Pie* (гігантський вівсяний пиріг з м'ясом);

МУЧНІ, ЗЕРНОВІ ПРОДУКТИ, КАШІ: *bannock* (товстий вівсяний пиріг, який зазвичай готують до жнив або зернової вечері), *pepper-cake* (імбирний пряник), *scon* (ячмінний пиріг), *clap-bread* (вівсяні або інші коржі відбиті рукою), *angs / awns* (ячмінний або інший зерновий хліб), *bigg* (ячмінь), *haver* (вівсянка), *brank* (гречка), *barm-cake* (булочка), *flat-cake* (великий, простий, домашній чайний торт), *mint pasty* (випічка зі смородини, приправлена листям садової м'яти), *araval cake* (різновид торта, який їдять на похоронах), *courtin cake* (бутербродний торт, який готують дівчата для своїх хлопців), *fat rascals* (невеликі круглі тістечка у вигляді булочок із смородиною та мигдалем), *fatty cake* (невелике, кругле тісто як пиріг, виготовлене з сала, масла, борошна та цукру), *flannel cake* (різновид тонкої гарячої булочки з варенням і вершками), *horton beef* (жартівлива назва тістечка до чаю), *yorkshire penny* (стара назва тістечок помфрет); *Cow't-lord / cowt-lword*

(пудинг з вівсяних пластівців і шматочків сала), *crowdy* (вівсяна каша жирним бульйоном), *drammock* (суміші вівсяних пластівців і води), *frummerty* (ячмінь, зварений з молоком), *poddish* (каша з вівсяних пластівців);

ЧАЙ: *buppy*, *teea* (чай);

ПИВО: *ale*, *ale-posit*, *blashments*, *botchet*, *nettle beert*, *romtom*, *stingo* (пиво), *huckle-my-buff* – напій з пива, яєць та бренді, *fresh* – домашнє пиво, яке потрібно пити свіжим, *dash* (drink made from a mixture of beer and lemonade),

СВЯТКОВІ ТРАПЕЗИ, пов'язані з:

- Різдвом: *Christmas Pie* (Різдвяний пирог), *frumeney* / *frumetry* / *fuffin* (Різдвяна страва), *Spice Cake* (яблучний Різдвяний торт, який традиційно їдять з сиром), *Yulecake* (традиційний сливовий пиріг, яким пригощали гостей у період з Різдва до Нового Року. Його ні в якому разі не можна було різати до Різдва), *Stand Pie* (великий пирог із свинини);

- Великоднем: *Paceeggs* / *Easter Cake* (писанки), *Easter biscuits* (паски), *Spanish Sunday* (вода, яку п'ють у чистий четвер), Вечерея братства (Love Feast) *Scripture Cake*, *Love feast bread* (фруктовий періг зі спеціями), *Collup Munda* – останній понеділок перед Великим Постом, коли було звичайно вживати *collops* – товстими скибочками бекону та шинки з яєчнями), *Carlin Sunda* – (п'ята неділя в Посту) пов'язана з назвою їжі – *carlin*, *Paceeggs* / *Easter Cake* (писанки), *Easter Cake* (Пасхальний торт), *Easter biscuits* (Пасхальне печиво);

- з Масляною: *Pea-mornin* – свято, яке поширене серед молодих чоловіків та жінок, а також свято під назвою *Pancyek Tuesday*;

- зі збором урожаю та іншими повір'ями. Одним з язичницьких свят, що дійшли до наших днів, є свято на честь закінчення збору врожаю – *Kern*. Під час його святкування створюється велика лялька, яка прикрашається різнобарвними стрічками. Таких ляльок звать *kern-doll*, *mell-doll*. Ляльку несуть поперед процесії з почестями та на її честь співають спеціальні пісні. Це є останнє, що роблять, перед тим, як залишають поля до наступного

посіву та жнивів, звідси – *Kern supper* (їжа після збору врожаю), *mellsupper* (вечеря, якій передує керн-вечеря);

- іншими світськими подіями: *Pudsey Pudding* (пудінг, який був зроблений на честь скасування кукурудзяних законів у 1846 році).

Сам факт наявності або відсутності певних реалій є інформативним з точки зору картини світу, та свідчить про суттєві відмінності в представленні природних артефактів, та про різній ступінь актуальності однієї и тієї ж реалії у свідомості людей. Як показав аналіз, всі кулінарними або продукти харчування іменують звичайні для даної кліматичної зони рослини, злакові культури та страви, які готуються з них. Крім того, велика кількість свійських тварин та птахів, флори та фауни ілюструє сферу інтересів та рід діяльності діалектоносіїв в аналізованих регіонах, їх соціальний статус та матеріальне становище. Відсутність екзотичної флори, страв, інгредієнтів в номенклатурі діалектоносіїв говорить про те, що дані артефакти їм не знайомі. Багато страв мають культурознавчу цінність та ілюструють традиції діалектоносіїв, їх гастрономічні смаки.

ВИСНОВКИ

Мова виступає як засіб вираження особливої національної ментальності. Національно-культурний компонент семантики слів відображає, фіксує та передає від покоління до покоління мовну картину світу, взаємодію мовних, етнокультурних та етнопсихологічних факторів у формуванні та еволюції мови як частини культури.

Ідентичність – система світосприймання яка конструюється на основі спільної релігії, мови, історичної спадщини, традицій, символів. Регіональна ідентичність – відчуття належності до ареалу та особистісна самоідентифікація всередині неї, система цінностей і переконань, норм і форм поведінки певної територіальної спільноти, через яку вона сприймає політичну, соціальну і економічну ситуацію.

Об'єктивізація та вербалізація регіональної своєрідності відбувається в різних варіантах мови, серед них виділяються етномова, національна мова, діалекті.

Діалект – самодостатній різновид як етномови, так і національної мови. Це об'єднання зумовлено специфікою розвитку мов і є слідством генези та своєрідності функціонування діалекту в різні епохи розвитку народів.

Серед культуронімів не останнє місце займають культурно марковані оніми діалектного походження.

Специфіка діалекту зумовлює особливості діалектних культуронімів у порівнянні з етнонімами літературної / національної мови, серед них:

- територіальна та соціальна обмеженість функціонування, стійкість та консерватизм лексичної системи проявляється в існуванні архаїчних форм та історизмів та обумовлює існування вузько соціо-регіональних лексем, які відображають регіональну ідентичність певних графств – ідіокультуронімів.

- гнучкість та відкритість по відношенню до запозичень приводить до існування фонемо-графічних полінонімів, розширеної полісемії.

Саме в діалектній лексиці відображається специфіка народу, або окремої соціо-територіальної громади, спільноти. Її аналіз дає можливість робити певні висновки про витоки матеріальної і духовної культури, про особливості його світосприйняття.

Особливу роль у втіленні регіонально-культурної самосвідомості народу та його ідентифікації відіграють слова з регіонально-культурним компонентом. Лексика на позначення страв та продуктів харчування, кулінороніми вербалізують реалії, які належать до первинних, загально необхідних для людини явищ, які в повній мірі віддзеркалюють її побут, культуру, вірування, образ життя, істотні для людини цінності.

Як показав аналіз, вагомими елементами життя діалектоносіїв Англії у плані харчування виступають наступні концепти як: молоко, сири, хліб, риба, м'ясо, мучні, зернові продукти, каші, чай, пиво, святкові трапези, які пов'язані з Різдвом, Великоднем, Масляною, зі збором урожаю, іншими повір'ями та світськими подіями. За чисельним показником переважає лексико-семантична група мучні, зернові продукти, каші та їстівні рослини, овочі, фрукти, горіхи.

За результатами частиномовного аналізу було виявлено, що найбільшу частку з-поміж усіх частин мови займає іменник, далі йдуть прикметник та дієслово.

За морфологічним складом усі слова представлені простими, похідними та складними словами. Набілиш продуктивними є прості слова; похідні утворюються за допомогою афіксів – *er, y, ment, ie, in, ion, et, ed, ish*. Вагомим результатом є спостереження відносно кількості складних слів у досліджуваній групі, особливо слів-компресивів, оскільки ці словотворчі засоби у англійській мові вважаються відносно новими.

Системні зв'язки в лексико-семантичній групі «їжа та напої» представлені не всіма типами. Зокрема, відсутні антонімі, гіперо-гіпенімічні групи, що зумовлено особливістю тематичною групи. Однак, було виявлено явище полісемії, розгалужену синонімію, яка представлена абсолютними,

семантико-стилістичними, семантичними та географічними синонімами. Було також встановлено велику кількість фонемо-графічних диврегентів, слів, які мають однаково значення, але відрізняються написанням, оскільки передають різний спосіб їх вимови в одному, або в різних діалектах.

Аналіз гастрономічної лексики як складової регіональної ідентичності показує факт наявності або відсутності певних реалій у суспільстві. Як показав аналіз, всі кулінарні або продукти харчування іменують звичайні для кліматичної зони Англії рослини, злакові культури та страви, які готуються з них. Крім того, велика кількість свійських тварин та птахів, флори та фауни ілюструє сферу інтересів та вид діяльності діалектоносіїв в аналізованих регіонах, їх соціальний статус та матеріальне становище. Багато страв мають культурознавчу цінність та ілюструють традиції діалектоносіїв, їх гастрономічні смаки. Кожний з регіонів відображає спільні з усією Англією гастрономічні звички мешканців, але в той же час акцентує різну ступінь актуальності реалій та локальну унікальність.

Перспектива дослідження полягає у використанні отриманих результатів для компаративного аналізу гастрономічного дискурсу на матеріалі інших мов та варіантів англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх Л. Ф. Українська народна кулінарія : історико-етнографічне дослідження : монографія. Київ : Наукова думка, 1977. 155 с.
2. Артюх Л. Ф. До історії напоїв у харчовій культурі українців. *Народна творчість та етнографія*. 2006. № 5. С. 1–9.
3. Бахаева Т. Ю. Устойчивые сочетания в русских говорах южных районов Красноярского края : дис. ... канд. фил. наук : 10.02.01. Санкт-Петербург, 2005. 225 с.
4. Белякова С. М. Образ времени в диалектной картине мира (на материале лексики и фразеологии русских старожильческих говоров юга Тюменской области) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Екатеринбург, 2005. 354 с.
5. Біла Є. С. Дві мотиваційні типології ароматонімів. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* : зб. наук. праць. Львів : Львівський НУ імені Івана Франка, 2017. Вип. 64. Ч. II. С. 153–165.
6. Бісовецька Л. А. Кулінароніми у повісті-хроніці І. С. Нечуя-Левицького «Старосвітські батюшки та матушки». *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. VI. С. 321–323.
7. Борис Л. М. Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Чернівці, 2015. 330 с.
8. Брайт У. Введение : параметры социолингвистики. *Новое в лингвистике*. Москва, 1975. Вып. VII. С. 34–41.
9. Брижіцька І. П. Гастрономічна лексика у творах Григорія Сковороди. *Нова філологія*. 2022. № 88. С. 13–17.

10. Бродович О. И. Диалектная вариативность английского языка. Аспекты теории. Л. : Изд-во Ленинградского гос. ун-та, 1988. 196 с.
11. Вешторт Г. Ф. Названия пищи в говорах Полесья. *Лексика Полесья* : материалы для полесского диалектного словаря. Москва, 1968. С. 366–414.
12. Волошинова М. О. Репрезентація лексики на позначення напоїв у Словнику української мови Бориса Грінченка. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць. Черкаси, 2015. Вип. 20. С. 28–32.
13. Гавадзин О. Я. Динамічні процеси в говірках у світлі лінгвістичних студій з проєкцією на ареал Покуття. *Рідне слово в етнокультурному вимірі* : зб. наук. праць. Дрогобич, 2018. Вип. 11. С. 16–27.
14. Голуб Ю. І., Лужаниця О. І. Особливості функціонування англійських діалектів в епоху глобалізації. *Нова філологія* : збірник наукових праць. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 85. С. 85–92.
15. Державецька І. О. Глютонічний дискурс : лексикографічний аспект. *Одеський лінгвістичний вісник* : зб. наук. праць. Одеса, 2014. Вип. 4. С. 69–72.
16. Дроздова Т. В. Типы и особенности многокомпонентных терминов в современном английском языке (на материале терминологии производства искусственного холода) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 1990. 24 с.
17. Євтушок О. Актуальні питання сучасної діалектної лексикології *Дивослово*. 1996. № 9. С. 17–20.
18. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов. Назрань : Изд-во «Пилигрим», 2010. 450 с.
19. Жилко Ф. Т. Діалектологічний атлас української мови. Київ : Проспект, 1952. 135 с.
20. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. Київ : Радянська школа, 1966. 307 с.

21. Жирмунский В. М. Немецкая диалектология. Москва : Изд-во АН СССР, 1956. 430 с.
22. Жулавська О. О., Заболотна І. С. Способи відтворення кулінаронімів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2021. № 52. Т. 2. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v52/part_2/33.pdf (дата звернення: 14.01.24).
23. Іншакова І. О., Стахова К. Ю. Структурно-семантичні особливості лексики на позначення страв українського народу в кулінарних книгах. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2018. Вип. 17. С. 33–44.
24. Іщенко Л. Й., Глушаниця Н. В. Трансформація кулінарних ідей : національна ідентичність американської кухні. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)* : зб. наук. праць. Миколаїв, 2017. № 1. С. 115–120.
25. Касьянова Д. В., Мацегора І. Л. Этнографическая лексика в областных словарях русского языка. URL: <http://sites.znu.edu.ua/conf-slovyanska-filologia-2015/apssm/kas--yanova.pdf> (дата звернення: 12.01.24).
26. Кобзар М. Феномен їжі як культурний компонент: категорії та терміни. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2019. Вип. 33. С. 135–141.
27. Козирєва З. Г. Українська когнітосфера «їжа» як предмет лінгвістичного дослідження. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія «Філологія. Педагогіка. Психологія»* : зб. наук. праць. Київ, 2014. Вип. 29. С. 48–55.
28. Кубрякова Е. С. Теория номинации и словообразование. *Языковая номинация. Виды наименований*. Москва : Наука, 1977. С. 222–303.

29. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова. Москва : Наука, 1981. 200 с.
30. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении. Москва : Наука, 1978. 115 с.
31. Куликова В. Г., Ковальчук М. В. Меню як різновид гастрономічного дискурсу: перекладацький аспект. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)* : зб. наук. праць. Дрогобич, 2016. № 5 (1). С. 176–179.
32. Кулинич О. Лексикографічне відображення словникового складу Нортумберленського діалекту. *Молода наука* : збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. Т. I. С. 321–324.
33. Курушкіна Т. М. Ознакова зона англійських назв страв. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2010. Вип. 51. URL: http://eprints.zu.edu.ua/4232/1/vip51_46.pdf (дата звернення: 07.01.24).
34. Кучма Т. В. Кулінароніми у повісті-казці О. Пройслера «Водяничок» і їх переклад українською мовою. *Львівський філологічний часопис*. 2023. Вип. 12. С. 99–103. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2505> (дата звернення: 12.01.24).
35. Лужаница Е. И. Особенности развития городских диалектов на рубеже XX-XXI веков. *Новая филология* : зб. наук. праць. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2007. № 27. С. 219–223.
36. Лужаница Е. И. Структурно-историческая параметризация национального языка. *Новая филология* : зб. наук. праць. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2011. № 47. С. 86–91.
37. Лужаница Е. И. Типы современных английских диалектов. *Вісник ЗНУ. Філологічні науки*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2005. № 1. С. 144–147.

38. Маковский М. М. Английская диалектология. Москва : Высшая школа, 1980. 191 с.
39. Мальцева А. Г. Лингвострановедческий словарь. Москва : ООО «Издательство Астрель», 2001. 417 с.
40. Мелех Г. Функційно-семантичні характеристики кулінарної лексики в художніх творах. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип. 35. Т. 7. С. 107–112.
41. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник для студентів інститутів та факультетів іноземної мови. Харків, 1993. 255 с.
42. Німчук В. В. Про походження українських діалектів. *Україна : Наука і культура*. 1993. Вип. 26. С. 246–249.
43. Олянич А. В. Гастрономический дискурс в системе массовой коммуникации: семантико-семиотические характеристики. *Массовая культура на рубеже XX–XXI веков: человек и его дискурс* : сб. науч. тр. Москва, 2003. С. 157–159.
44. Потєбня О. І. Мова, національність, денаціоналізація. Нью-Йорк : Українська Вільна Академія Наук, 1997. 156 с.
45. Подсікера Т. В. Генетичний склад давньоанглійської кулінарної лексики. *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 78–94. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183986/06-Podsikera.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.01.24).
46. Полюжин М. М., Омельченко Л. Ф. Функциональное словосложение и префиксальные ономаσιологические категории в английском языке : учебное пособие. Ужгород : Закарпатье, 1997. 99 с.
47. Порожнюк А. Л. Лексико-семантична динаміка в системі номінації їжі та питва. *Філологія*. 2003. С. 69–73.
48. Роллер А. Ю., Залужна О. О. Структурно-семантичні особливості номінації продуктів харчування та страв в англійськомовному youtube

дискурсі. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2021. Т. 2 № 13. С. 157–160.

49. Руденко С. Н. Парадигматика глутонімів в українській мові. *Вісник Львівського національного університету «Львів. Політехніка»* : зб. наук. праць. Львів, 2011. 405 с.

50. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.

51. Словник соціолінгвістичних термінів / під ред. В. Ю. Михальченка. 2006. 312 с.

52. Струганець Л. В. Назви продуктів харчування у нормативних словниках української мови. *Культура слова*. Київ, 2001. Вип. 57–58. С. 65–72.

53. Тарасова В. Структура лексико-семантичного поля «Природа» в Ессекському діалекті англійської мови. *Молода наука* : збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. Т. І. С. 221–224.

54. Тігай О. Перекладацькі трансформації при перекладі страв китайської кухні українською мовою. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4104/%D0%A2%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%B9%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D0%9F%D0%BA%D0%B8%D1%8209-20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 23.01.24).

55. Толбатова О.О. Особливості перекладу культурно-специфічної лексики. *Scientific and technological revolution of the XXI century '2020* : international scientific conference (Karlsruhe, 11-12 June 2020). Karlsruhe, 2020. P. 116–120.

56. Шевченко І. Г. Етнокультурне лексико-семантичне поле «РІДИНИ», репрезентоване в українській мові. *Філологічні студії. Науковий*

вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2011. Вип. 6. С. 517–522.

57. Brook G. L. English Dialects. Oxford : Andre Deutch, 1963. 232 p.
58. Brook G. L. Varieties of English. London : The Macmillan Press Ltd, 1977. 196 p.
59. Chambers J. K., Trudgill P. Dialectology. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 201 p.
60. Hughes A. English Accents and Dialects: An Introduction into Social and Regional Varieties of English in the British Isles. London : Edward Arnold, 1997. 143 p.
61. Oster U. Eating and drinking seen through translation: a study of food-related translation difficulties and techniques in a parallel corpus of literary texts. URL: <http://akademai.com/doi/abs/10.1556/084.2016.17.1.3>. (accessed: 12.02.24).
62. Skeat W. W. English Dialects. From the Eighth Century to the Present Day. Cambridge : Cambridge University Press, 1912. 132 p.
63. Sweet H. History of Language. London : Dent, 1900. 172 p.
64. Trudgill P. Sociolinguistics. An Introduction to Language and Society. London : Penguin Books, 1983. 205 p.
65. Trudgill P. The Dialects of England. Cambridge : The Macmillan Company, 2000. 154 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

66. Graham F. The New Geordie dictionary. Northumberland : Butler publishing, 1987. 48 p.
67. Heslop R. O. A glossary of words used in the country of Northumberland and on the Tyneside. London : Trübner & Co., 1893-1894. 812 p.

68. Nodal J. H. A Glossary of the Lancashire Dialect. Manchester : Alexander Ireland & CO., 1875. 289 p.
69. Parish W. D. A Dictionary of the Kentish Dialect and Provincialisms in Use in the Country of Kent. Lewes : Farncombe & Co., 1888. 248 p.
70. Smith J. R. A Glossary of Yorkshire Words and Phrases London : Tucker and Co Printers, 1885. 204 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of lexico-semantic field “Food and drinks” in the English Dialects.

The main aim of the paper is to identify the linguistic and regional peculiarities of vocabulary that belongs to the lexical-semantic group “Food and Drinks” in five dialects of England – Cumberland, Yorkshire, Northumberland, Sussex, Geordie.

The research findings demonstrate that identity is a worldview system constructed on the basis of common religion, language, historical heritage, traditions, and symbols. Regional identity is a sense of belonging to the area and personal self-identification within it. The objectification of regional peculiarities of person’s life occurs in different varieties of the language. Dialect vocabulary reflects the specifics of people or a separate socio-territorial community. Thus, linguo-cultural analysis of dialects makes it possible to draw certain conclusions about the origins of studied material and regional culture, peculiarities of worldview of dialect speakers.

Vocabulary that describes dishes and food products verbalizes the realities which belong to the primary, universally necessary phenomena of human beings; it reflects his daily life, culture, beliefs, way of life, essential values of dialect speakers.

Key words: *dialect, dialects of England, identity, culinary onyms, lexical-semantic group “Food and drinks”*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Стреленко Світлана Ігорівна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти sw.istrel@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Гендерні аспекти мовлення: на прикладі англійських діалектів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____